

HERVORMING VAN BESCHERMINGSSTATUUT

➔ 1 jaar na de toepassing van de wet: bevindingen en
aanbevelingen

Alle teksten worden niet vertaald. Sommige teksten zijn alleen beschikbaar in de taal van de sprekers.

Wie zijn wij?

NVHVG vzw

De **Nationale Vereniging voor Hulp aan Verstandelijk Gehandicapten** is een pluralistische organisatie die in 1959 werd opgestart door een aantal ouders met als doel hulp te bieden aan personen met een verstandelijke handicap, ongeacht de oorsprong en de graad van hun handicap. De NVHVG vzw is een "controleorgaan", dat waakt over de belangen en rechten van personen met een verstandelijke handicap en hun gezinnen. De NVHVG werkt rechtstreeks samen met de asbl Inclusion en met Inclusie Vlaanderen vzw, haar twee dochterverenigingen die dezelfde doelstellingen nastreven op gewestelijk en regionaal vlak en dienstverlening uitbouwen voor personen met een verstandelijke handicap en hun familiaal netwerk.

Inclusie Vlaanderen vzw

Inclusie Vlaanderen verdedigt de belangen van personen met een verstandelijke handicap op zowel lokaal als Vlaams niveau door haar aanwezigheid in de diverse overlegorganen. Ze zorgt voor informatie en ondersteuning door onder meer thema-avonden te organiseren over bijvoorbeeld juridische bescherming of de wijzigingen in de zorg. Via het tijdschrift "Onze Stem" en de wekelijkse nieuwsbrief Het Rijgmailtje worden al haar leden van info voorzien. Ook met hun individuele sociaaljuridische vragen kunnen de leden bij Inclusie Vlaanderen terecht. Zie voor meer info: www.inclusievlaanderen.be

Inclusion asbl

Inclusion is een vzw die tot stand kwam door de fusie van twee andere verenigingen van ouders en mensen met een verstandelijke handicap. Zij verenigden hun ledenaantallen, hun financiële middelen en hun professionele knowhow om in de toekomst beter hun grote doel te bereiken: volledige inclusie voor personen met een verstandelijke handicap. <http://www.inclusion-asbl.be>

Een vraag over de studiedag? Neemt contact met **Thomas Dabeux** per mail tda@inclusion-asbl.be of per telefoon 02/247.28.11

4

CONTEXT EN
DOELSTELLING VAN DE

6

DE SPREKERS

8

WELKOMSTWOORD
Jean-Marie Elsen

10

DE GEEST VAN DE WET
Koen Geens
Minister van Justitie

15

GETUIGENIS
Claire Bert

16

GETUIGENIS
Greta Claeys

17

DE NIEUWE JURIDISCHE BESCHERMING: TUSSENBALANS VAN DE PRAKTIJK EN SUGGESTIES
Jan Nolf, Ere-vrederechter

DE WET GEZIEN DOOR :

25

VREDERECHTER
Guido
Gutschoven

28

BEGELEIDINGSDIENST
Cécile Javaux

32

PRIVATE
STICHTING
Fondation Shan

VERTROUWENS-
PERSOON
Cassandra Michel

PROF.
BEWINDVOERDER
Edgar Boydens

34

NAAR EEN GESPECIALISEERDE DIENST IN BESCHERMINGSMAATREGELEN ? HOE GAAT DIT IN
FRANKRIJK?
Anne Régent, Voogdijrechter, Rijsel

ALTERNATIEVEN VOOR
DE JURIDISCHE
BESCHERMING

43

STANDPUNT VAN EEN ADVOCaat
Jeanne-Marie Hauspie

CONTEXT & DOELSTELLING

De hervorming van het juridische beschermingsstatuut trad op 1 september 2014 in werking. Een jaar na de toepassing van de wet willen wij weten hoe het er effectief aan toe gaat in de rechtspraktijk.

► Een terugblik ...

Wanneer in 1959 de NVHVG opgericht wordt door een collectief van ouders die structuren willen oprichten aangepast aan de behoeften van hun kinderen, is het beleid ten aanzien van de personen met een verstandelijke handicap zo goed als onbestaande. In die periode was er nog maar zeer weinig informatie beschikbaar over de problematiek van de verstandelijke handicap en stond deze problematiek nog lang niet op de politieke agenda.

Geconfronteerd met dit gebrek aan politieke initiatieven en wetgeving, schaarden de gezinnen zich achter een aantal eisen om hun kinderen op volwassen leeftijd de meest aangepaste bescherming te kunnen geven. Tot dan waren de personen met een verstandelijke handicap niet of weinig beschermd. De enige maatregelen die toen genomen werden, waren soms zo ingrijpend dat de ouders erdoor afgeschrikt werden.

Tijdens de jeugdjaren van hun kinderen voerden de ouders vooral een strijd om toegang te krijgen tot onderwijs, vrijetijdsbesteding enzovoort, maar eens deze generatie kinderen volwassen werd, kwam de kwestie van de rechtsbescherming op de voorgrond. Als de ouders ouder worden en de kinderen groter, rijzen er immers nieuwe zorgen.

In 1973, als reactie op de eisen van de gezinnen die onder andere door de NVHVG vertegenwoordigd en gesteund werden, wordt een nieuw statuut ingevoerd: de **verlengde minderjarigheid**. Er volgt nog meer wetgeving die de instrumenten ter beschikking van de gezinnen uitbreidt, zoals de wet betreffende de **voorlopige bewindvoering over de goederen**. Deze wet is begin jaren negentig aangenomen en heeft als oorspronkelijk doel om de “bescherming van de personen” zo goed mogelijk te verzoenen met het “respect voor de individuele vrijheden”.

► Waarom een nieuwe wetgeving in 2014?

Dit statuut van verlengde minderjarigheid heeft zijn beschermende rol vervuld. ‘*Te veel*’, zou men wel eens kunnen zeggen, als men kijkt naar de huidige wetgeving die een veel belangrijker plaats toekent aan de te beschermen persoon.

De nieuwe wet van 17 maart 2013 breekt bijvoorbeeld met deze paternalistische houding die dominant was in de manier van omgaan met de handicap tot in de jaren 1990-2000. Men is overgestapt van een min of meer globale zorg voor de persoon naar een meer gepersonaliseerde begeleiding met als doel de ontwikkeling van de individuele capaciteiten.

Met de ondertekening en de ratificering door België van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap in 2009 is akte genomen van deze paradigmawissel en zijn deze

waarden in ons intern recht omgezet. Artikel 12 van dit Verdrag erkent inderdaad dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen rechtsbekwaam zijn, maar bevestigt ook de noodzaak om te voorzien in “passende en doeltreffende” waarborgen om misbruik te voorkomen. De persoon met een handicap wordt aldus gerehabiliteerd en wordt het middelpunt van de besluitvorming die op hem betrekking heeft.

In deze optiek is het belangrijk de nieuwe wet goed te begrijpen, na te gaan of een beschermingsmaatregel noodzakelijk is en in voorkomend geval welke de meest aangepaste maatregel is.

De persoon met een verstandelijke handicap is een volwaardig persoon die zoals iedereen op 18 jaar meerderjarig wordt. De beslissing om de persoon te beschermen moet goed overwogen worden. De bescherming moet aangepast zijn aan de mogelijkheden van de persoon en daar flexibel op inspelen.

DE SPREKERS

Edgar **BOYDENS**

Advocaat aan de balie te Brussel sinds 1978. Gepromoveerd tot licentiaat in de rechten aan de K.U.L. op 13 juli 1978, en onmiddellijk ingeschreven als stagiair aan de balie te Brussel

In de dagelijkse praktijk omvatten zijn voorkeurmateries het burgerlijk recht met bijzondere interesse voor het personen- en familierecht en het internationaal privaatrecht.

Jean-Marie **ELSEN**

Jean-Marie Elsen is voorzitter van de Nationale Vereniging voor Hulp aan Mensen met een Verstandelijke Handicap. Hij is vader van vier kinderen waarvan de twee jongste, twintigers, downsyndroom hebben. Hij houdt zich al 28 jaar met de beweging bezig. Hij is een vurig pleitbezorger voor de inclusie van mensen met een verstandelijke handicap in de maatschappij. Zijn ervaring als ouder leert hem dat personen met een verstandelijke handicap tot meer in staat zijn dan men denkt en dat ze goed hun eigen leven kunnen leiden. Hij is ervan overtuigd dat er geen uniek model bestaat dat toepasbaar is voor iedereen, maar dat iedereen uniek is en ongeacht zijn middelen, moeilijkheden en verschillen het volle pond respect verdient.

Koen **GEENS**

Koen Geens is een academicus in hart en nieren, op veel terreinen onderlegd en actief. Zijn sterkste kant is echter: leiding geven, ploegen coachen. Medewerkers typeren hem als bezielend, goedlachs en creatief, soms fel en soms mild. Veeleisend ook, in de eerste plaats voor zichzelf. Op 25 mei 2014 werd Koen Geens verkozen als volksvertegenwoordiger in de Kamer en opgevolgd door Els Van Hoof bij zijn aanstelling als Minister van Justitie op 11 oktober 2014 in de regering Michel I

Guido **GUTSCHOVEN**

Guido Gutschoven behaalde in 1976 het diploma van licentiaat in de rechten. Hij volgde van 1981 tot 1983 eveneens een managementopleiding aan de Vlerickschool te Gent.

Vanaf 1976 tot 1994 was hij advocaat, eerst aan de balie te Brussel en vanaf 1983 aan de balie te

Leuven. In 1986 werd hij benoemd tot plaatsvervangend vrederechter bij het vrederecht van het tweede kanton te Leuven. In 1994 werd hij benoemd tot toegevoegd vrederechter bij de vrederechten van het arrondissement Leuven en zetelde in deze hoedanigheid voornamelijk in het vrederecht van het tweede kanton te Leuven maar ook in Diest en Landen. Sedert 2001 is hij vrederechter van het kanton Haacht. Hij wordt vaak gevraagd als spreker op studiedagen, opleidingen en infoavonden, niet alleen over bewindvoering, maar ook over de rol en de bevoegdheden van de vrederechter.

Jeanne-Marie **HAUSPIE**

In 1984 behaalde ze haar Licentiaat Rechten met de Middenjury, en was er haar inschrijving aan de Balie te Brussel. Vooraf was ze actief in de Derde Wereldbeweging.

Momenteel heeft ze haar carrière als advocate. Maar daarnaast heeft ze ook een andere carrière: als moeder van haar adoptie dochter met een verstandelijke handicap. Haar lezingen hebben dan ook telkens een meerwaarde: ze spreekt immers én als juriste, én als ouder.

Ze is gewezen voorzitter van Inclusie Vlaanderen vzw en NVHVG vzw en huidig voorzitter van de Deskundigencommissie PAB van 2000 tot heden.

Cécile **JAVAUX**

Cécile Javaux is maatschappelijk assistente en begon haar carrière in een residentiële voorziening voor volwassenen waar ze gedurende 7 jaar heeft gewerkt. In 2004 gaat ze voor Inclusion vzw werken, waar ze haar ervaring ten dienste stelt van gezinnen en mensen die ze beroepshalve opvolgt. In 2011 helpt ze mee aan de oprichting van een begeleidingsdienst: Madras vzw, met als specialiteit nazorgdienst bij grote zorgnood en wordt er de Brusselse directrice van. Ze is voormalig lid van de Commissie van Beroep van AVIQ en werkt ook aan nieuwe projecten zoals de oprichting van een tehuis kortverblijf met aandacht voor personen met een grote zorgnood. .

Jan **NOLF**

Jan Nolf is licentiaat in de rechten en de criminologie. Hij was 10 jaar advocaat (in Brugge) en

bijna 25 jaar vrederechter (in Roeselare). De professionele pers publiceerde ongeveer 200 van zijn artikels waarvan er veel over bewindvoering gingen. Sinds 2011 is hij actief als columnist voor o.a. Knack & LeVif/L'Express, De Morgen, De Juristenkrant en VRTDeRedactie.be.

Hij geeft ook duiding in reportages over juridische actualiteit op VRT (Panorama-uitzending 'De Gestoorde Procedure') en RTBF (Devoir d'enquête).

Zijn recentste boeken over bewindvoering verschenen bij INNI Publishers in een 'tweelingproject' voor juristen en niet-juristen, onder de titel 'Kwetsbaren in het nieuwe recht', en in het Frans 'Les personnes vulnérables dans le nouveau droit'. U vindt Jan Nolf op Twitter@NolfJan en zijn eigen blog www.JustWatch.be

Vaste thema's zijn er o.a. de nabijheidjustitie, armoedebestrijding, de verdediging van de rechtsstaat.

Een volledig afzonderlijk hoofdstuk van de blog handelt over bewindvoering, als een soort handleiding EHBO, Eerste Hulp bij Bewindvoering.

Hij publiceert er ook over de nieuwste evoluties in de rechtspraktijk omtrent bewindvoering, waarover hij u straks spreekt.

Étienne OLEFFE

In zijn beroepsactief leven was hij burgerlijk ingenieur. Hij is voorzitter van vzw Inclusion, vzw Madras Brussel en de Stichting Portray, net als van Axedia, een onderneming beschutte tewerkstelling. Hij heeft 5 kinderen waarvan de vierde, Pierre (31 jaar) downsyndroom heeft.

Anne RÉGENT

Geboren in 1966, won ze de wedstrijd van de Nationale School voor de Rechtspraak in 1990.

Na het volgen van 32 maanden opleiding in Bordeaux en stages in de rechtbank, begon haar carrière in september 1992. Ze was achtereenvolgens rechter in de rechtbanken van Bethune en Tourcoing, rechter bij het Hof in Lille, adviseur van het Hof van Beroep van Douai en vice-voorzitter van de rechtbank van Lille.

Ze is momenteel verantwoordelijk voor een onderneming die belast is met het beheren van bijna 2.400 dossiers en de coördinatie van de toezichthoudende praktijken. Vanaf september 2016 is zij verantwoordelijk voor het beheer van een rechtbank met 11 rechters.

Fondation SHAN

Dit is de eerste privé-organisatie die gelinkt is aan deinstitutionalisering. Ze biedt een alternatief voor het leven in een voorziening van personen met een ernstige verstandelijke handicap.

Ze geeft de voorkeur aan werken 'op maat' in alle facetten van het dagelijks leven. 'Vrijheid' stelt ze hierbij steeds voorop, ook voor de meest kwetsbare personen.

De organisatie dankt haar naam aan Shan, een vrouw met een verstandelijke handicap die niet kan spreken. Zij organiseert zelf haar leven, met aandacht voor alle aspecten ervan: activiteiten, vrijetijdsbesteding, dagverloop, verblijfplaats, mobiliteit, keuze voor een huisdier, persoonlijke assistentie, sociaal netwerk, seksualiteit.

Een bekwaam team van persoonlijke assistenten en vrijwilligers helpt haar hier dag en nacht bij. Regelmatig wordt er samengekomen met een filosoof om deze werking te toetsen.

De Fondation Shan is de eerste privéstichting die werd erkend voor bewindvoering goederen en persoon van een kwetsbare persoon

Pierre VAN DEN EYNDE

Het was tijdens zijn studieperiode dat hij de gehandicaptenwereld ontdekte. Tijdens schoolvakanties vergezelde hij immers een gezin met twee kinderen met een verstandelijke handicap naar Lourdes.

Zijn echtgenote, die in 1981 overleed, lag mee aan de basis van een erkende maar niet-gesubsidieerde voorziening die personen met een verstandelijke handicap langdurig opving. Daar is hij nog steeds schatbewaarder van.

In de jaren tachtig werd er onder impuls van Philippe Delescaillies nagedacht over de financiële toekomstzekerheid van personen met een verstandelijke handicap na het overlijden van de ouders. Dit resulteerde in de oprichting van de Portray Stichting, waaraan hij actief meewerkte.

Sinds enkele jaren maakt hij deel uit van de raad van bestuur van Farra Bruxelles. Hij is eveneens actief binnen de Koning Boudewijnstichting.

Hij is al meer dan 40 jaar notaris, is als professor verbonden aan de UCL en voorzitter van verschillende commissies binnen de Koninklijke Federatie der Notarissen. Hij was tevens de eerste voorzitter van de Nationale Kamer der Notarissen en voorzitter van diverse benoemingscommissies.

VERSLAGEN VAN DE STUDIEDAG

WELKOMSTWOORD

JEAN-MARIE ELSÉN, VOORZITTER NVHVG VZW

Au nom de l'Association Nationale d'Aide aux Handicapés mentaux, je vous souhaite la bienvenue à ce colloque consacré à la réforme des statuts de protection juridique et à son application pratique.

Encore un colloque sur cette réforme avez-vous

pensé un instant avant de vous inscrire. Je vous invite à observer cette dia qui illustre bien notre démarche d'aujourd'hui. Non, il ne s'agit pas de la dernière édition du code civil commenté mais bien d'une vue prise lors des vendanges.

Regardez cette vis sans fin: elle tourne sur place, repassant sans arrêt sur ses traces. Mais son mouvement infini fait bel et bien monter les raisins. L'Association Nationale d'Aide aux Handicapés Mentaux joue depuis déjà 57 ans le même rôle que cette vis. Inlassablement, elle réfléchit à la place qu'ont les personnes avec une déficience intellectuelle dans notre société et aux moyens de l'améliorer. Et comme notre association est composée essentiellement de

familles, les réflexions se veulent pratiques, en lien avec la vie réelle, de tous les jours.

En 1959, nous ne parlions pas encore de statut de protection mais simplement de garantir à chacun la possibilité de fréquenter l'école. Parmi les premières réalisations, citons la création des premiers ateliers protégés en 1960 ou l'octroi d'allocations spéciales en 1969. Les premiers textes légaux destinés à assurer la protection des personnes handicapées datent de juin 1973 avec l'introduction du statut de minorité prolongée. Et il faudra attendre juillet 1991 pour voir apparaître l'administration provisoire. Comme toute loi, celles-ci feront l'objet d'adaptations en 2001 et 2003.

Tandis que les années passaient, les personnes avec une déficience intellectuelle prenaient de plus en plus leur place dans la société, révélant des désirs et des compétences insoupçonnées en 1973. Pour coller à cette évolution, l'ANAHM organisait déjà en 2008 une journée de réflexion et de partage sur les révisions nécessaires des dispositifs légaux de protection.

Quelques tours de vis plus tard, en 2009, la Belgique ratifiait la Convention des Nations Unies relative aux droits des personnes handicapées, convention qui consacre la capacité juridique des personnes avec un handicap sur base d'égalité avec les autres. Cette même convention crée l'obligation pour les signataires de mettre en œuvre les moyens nécessaires pour permettre l'usage pratique de ces droits. Les nouveaux textes régissant le statut de protection votés en 2013 s'inscrivent dans cette perspective.

Getrouw aan de waarden waar we voor staan, evalueerden we in welke mate de concrete toepassing van de wetteksten beantwoordt aan het voorgenomen doel: personen met een verstandelijke handicap toestaan hun rechten maximaal te beoefenen, en op domeinen waar dit voor hen onmogelijk is, ondersteuning voorzien. In het geval ook deze ondersteuning niet volstaat, is er de vertegenwoordiging van de persoon als laatste optie. En dan is er die andere belangrijke karakteristiek die door de wetgever werd voorzien: het aanpassen van deze maatregelen in functie van de bekwaamheden van de persoon, met het vermijden van veralgemeningen die zijn eigenheid niet respecteren.

Om de praktische toepassing van de wet van 2013 te verduidelijken, hebben we vandaag diverse mensen uitgenodigd om hun bedenkingen en suggesties met ons te delen. Het is niet de bedoeling van deze dag om geleverde inspanningen af te breken, maar om behaalde successen in het zonnetje te plaatsen en pistes van verbetering aan te brengen daar waar de toepassing van de wet niet in overeenstemming is met de Conventie der Verenigde Naties.

In naam van ons allen dank ik bij voorbaat alle sprekers van deze dag: politieke vertegenwoordigers, vrederechters, bewindvoerders, maatschappelijke werkers, vertrouwenspersonen, notarissen en ouders.

Ik wens iedereen een mooie en leerzame dag!

DE GEEST VAN DE WET

KOEN GEENS, MINISTER VAN JUSTITIE

Mesdames, Messieurs,

C'est avec grand plaisir que j'ai accepté l'invitation à vous parler aujourd'hui du sujet de cette journée d'étude intitulée « La réforme des statuts de protection juridique. Un an après: constats et recommandations ».

Cela fait effectivement déjà plus d'un an aujourd'hui que la loi du 17 mars 2013 réformant les régimes d'incapacité et instaurant un nouveau statut de protection conforme à la dignité humaine est entrée en vigueur (à savoir le 1 septembre 2014).

Cette loi a vu le jour après de nombreuses années de préparation et des réflexions approfondies avec la société civile, le monde académique et le monde juridique, comme beaucoup d'entre vous s'en souviennent sans doute encore. Tous les partis politiques du pays ont unanimement souscrit à la lettre et à l'esprit de cette loi. Chose exceptionnelle, tous les partis démocratiques ont étroitement collaboré à la réalisation de cette loi.

Wat is er zo belangrijk aan deze wet?

Deze wet bepaalt het welzijn van zeer veel (ongeveer 100.000) mensen in dit land en vormt de vertaling van het VN Verdrag betreffende de rechten van personen met een handicap van 13 december 2006 in de Belgische rechtsorde. Het belang van deze wet zal in de toekomst zelfs nog toenemen met de vergrijzing.

In de geest van het VN Verdrag kan niet voldoende worden beklemtoond dat iedere persoon, ongeacht een handicap of beperking, een volwaardige deelnemer is van de samenleving en op gelijkwaardige wijze geniet van alle rechten en plichten die dit met zich meebrengt.

Dit uit zich in een aantal fundamentele beginselen die in deze nieuwe wet worden vertaald. Zo vertrekt het recht vanuit de bekwaamheid en de mogelijkheden van de persoon. Het recht stimuleert ook de sociale integratie en participatie van de persoon met een handicap. De zelfstandigheid en de zelfontplooiing van iedere persoon moet ondersteund en gestimuleerd worden. Dat is ook het doel van het bewind zoals dat wordt verwoord in artikel 497 BW: *“De bewindvoering heeft tot doel de belangen*

van de beschermde persoon te behartigen. Zij bevordert, in de mate van het mogelijke, de autonomie van de beschermde persoon.”

La protection doit être nécessaire et ne peut aller au-delà de ce qui est nécessaire (proportionnalité). Dans ce cadre, priorité est donnée à la protection informelle, extrajudiciaire, entièrement organisée par l'intéressé même par le biais d'un mandat enregistré. Même lorsqu'une protection judiciaire s'avère nécessaire, il doit être opté pour le régime le moins radical, à savoir l'assistance.

Désormais, l'évaluation prendra en considération non seulement des données médicales, mais également des facteurs psychosociaux tels l'encadrement. Le juge de paix doit déterminer avec précision les actes juridiques pour lesquels la personne à protéger devient incapable.

Le législateur a souhaité dans le même temps revaloriser le rôle du réseau social, en l'associant plus étroitement à l'organisation et à l'évaluation de la protection, en encadrant mieux le rôle de la personne de confiance et en stimulant la désignation de celle-ci. En même temps, le cercle des administrateurs familiaux a été élargi et leur priorité à nouveau confirmée. Le législateur part du principe qu'un administrateur issu du réseau social connaît mieux les souhaits et les aspirations de la personne protégée et les prend en considération. Afin d'abaisser le seuil pour les administrateurs familiaux, divers modèles de rapports et de requêtes sont mis à disposition.

Het is natuurlijk niet voldoende dat de wet bestaat. De wet moet ook volgens de geest ervan uitgevoerd worden. Er wordt immers een kader aangeboden dat concrete invulling behoeft voor iedere situatie afzonderlijk.

Zoals ook aangehaald in de parlementaire voorbereiding is dat een verantwoordelijkheid van alle betrokken actoren. Ik citeer uit de toelichting: *“Voorts moet worden benadrukt dat een wetswijziging op zich niet volstaat om het beoogde doel te bereiken. Het vergt van alle actoren een inzet en bewaking. Veel hangt immers af van de wijze waarop instellingen, organisaties, bewindvoerders, vrederechters, notarissen, enz. hun rol alsook de finaliteit van de begeleiding bekijken en invullen.”*

De wet nodigt dus alle betrokken actoren ook uit om hun traditionele rol te herbekijken. Er is een mentaliteitswijziging nodig. Zoals bij elke fundamentele hervorming heeft dit tijd nodig en dat merk ik ook in de praktijk. Ik ontving heel wat klachten van burgers en verenigingen m.b.t. de toepassing van de nieuwe wet. Begin januari trokken heel wat Vlaamse verenigingen nog aan de alarmbel.

Je partage totalement le souci d'une bonne exécution de cette loi à la lumière de son esprit et comprends également la gravité des préoccupations exprimées. L'ensemble de ces plaintes a été transmis au Conseil supérieur de la Justice qui les examinera en commission d'avis et d'enquête.

Un certain nombre de ces plaintes étaient déjà courantes sous l'ancienne législation. La nouvelle loi a toutefois (et à juste titre) généré des attentes. Sans préjuger des conclusions qui interviendront

aujourd'hui, je souhaite partager avec vous quelques plaintes très fréquentes qui anéantissent l'esprit de la nouvelle loi :

1° la désignation systématique d'administrateurs professionnels, alors que la loi donne précisément la priorité au réseau social ;

2° l'organisation systématique d'administrations générales assorties d'une représentation pour les personnes et/ou les biens, alors que la loi se fonde précisément sur les possibilités de la personne concernée et que l'incapacité devrait constituer l'exception ;

3° le manque d'implication de l'entourage lors de l'évaluation de la capacité, alors que la loi renforce précisément le rôle de l'entourage ;

4° la désignation de personnes de confiance demeure toujours l'exception, alors que la loi encourage pourtant précisément la désignation d'une telle personne.

Zoals ik in mijn beleidsnota van 2015 reeds heb aangekondigd, zet ik volop in op de verbetering en de goede uitvoering van de wet van 17 maart 2013.

Het is niet ongebruikelijk dat een nieuwe wet nog kinderziekten heeft. Eén van de belangrijkste punten van kritiek is de complexiteit en toepasbaarheid evenals de werklast die het voor de vrederechters met zich meebrengt.

De wetgever heeft op vraag van de vrederechters de termijn voor de automatische omzetting van de oude voorlopige bewindvoeringen in het nieuwe bewind verlengd van twee naar vijf jaar. Deze verlenging heeft tot doel de vrederechters de nodige tijd te geven om op een ernstige manier bij deze omzetting de handelingsbekwaamheid vanuit de nieuwe invalshoek te evalueren. De wetgever wil dat deze omzetting op een kwalitatieve en niet op een kwantitatieve wijze gebeurt.

Vanuit de praktijk ontving ik ook een aantal suggesties tot verbetering zonder te raken aan de geest van de wet zoals de vereenvoudiging van de onderscheiden verslaggevingsverplichtingen, de afschaffing van een systematische rekenschap en verantwoordingsverplichting bij beëindiging van het bewind, enz. Deze suggesties worden momenteel onderzocht en zullen in wetgevend werk worden opgenomen. Dit moet de uitvoering van de opdracht voor de familiale bewindvoerder vereenvoudigen en de werklast voor de vrederechter verminderen.

Par ailleurs, nous œuvrons à une meilleure accessibilité de la nouvelle loi pour le citoyen. Entre-temps, le site Internet du SPF Justice est devenu plus convivial et il est désormais possible d'y télécharger gratuitement des modèles de rapports et de requêtes ainsi qu'une brochure d'informations. Mon ambition est également d'élaborer, en concertation avec tous les acteurs concernés, des exemples de bonnes pratiques en matière d'administration, comme le prévoit la loi.

Nous préparons en outre deux arrêtés royaux en concertation avec l'ensemble des acteurs concernés :

1° un arrêté royal contenant une liste des états de santé ayant pour objectif d'éviter du travail sur mesure inutile. L'objectif est de renforcer en même temps également le travail sur mesure en rendant

l'administration générale uniquement possible en présence d'un certificat médical détaillé établi par un médecin psychiatre qui est également en mesure de mieux décrire l'impact de l'état de santé de l'intéressé sur le fonctionnement de celui-ci, notamment sur la base du Compendium établi par l'Organisation mondiale de la santé. Cet arrêté royal sera rédigé en concertation avec ma collègue, la ministre Maggie De Block ;

2° un arrêté royal de taxation des frais et honoraires de l'administrateur. Cet arrêté royal doit accroître la transparence et l'uniformité dans la taxation. Les négociations se déroulent de manière constructive. Un consensus a déjà été atteint sur de nombreux points entre tous les acteurs concernés, dont les juges de paix, le Conseil supérieur de la Justice, le barreau et le Conseil supérieur national des personnes handicapées. Quelques points fondamentaux doivent encore faire l'objet d'une délibération.

In het licht van de bescherming van het privéleven van de betrokkene, werd inmiddels ook een Koninklijk Besluit voorbereid dat bepaalt welke gegevens er in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd worden.

De Hoge Raad voor de Justitie bracht op 17 december 2014 een advies uit tot verbetering van de controle van de vrederechters op de bewindvoeringen over beschermde personen dat mijn aandacht heeft getrokken. Ik wens in overleg met de Gemeenschappen en alle betrokken actoren een gepaste omkadering voor de uitoefening van de functie van bewindvoerder uit te werken. Voorts wordt onderzocht hoe de controle op de uitvoering van het bewind in het licht van de aanbevelingen van de Hoge Raad voor de Justitie kan verbeterd worden.

[Verder wil ik ook nagaan hoe de opleiding van vrederechters kan verbeterd worden. Het is belangrijk dat vrederechters maximaal ondersteund worden. De beoordeling van de bekwaamheid, de omgang met de omgeving en de opvolging van de boekhouding vergen andere vaardigheden dan louter juridische vaardigheden.]

Je souhaiterais enfin remercier vivement les organisateurs de cette journée d'étude pour l'évaluation intermédiaire et la formulation de recommandations qu'ils voudront bien soumettre en vue de l'amélioration de l'exécution. J'attends avec grand intérêt les recommandations qui seront formulées aujourd'hui.

Je suis convaincu qu'à l'instar de la réalisation de la loi, seules une collaboration et une concertation constructives entre tous les acteurs concernés peuvent aboutir à une bonne exécution de cette loi.

Je vous remercie et vous souhaite une réflexion passionnante et fructueuse.

GETUIGENISSEN

MIJN BESCHERMDE ZUS

Claire Bert

19 april 2010. De paasvakantie liep ten einde en de aswolk van de IJslandse vulkaan hing boven Europa. Het vliegverkeer lag stil en veel reizigers moesten ongewild ter plekke blijven. Een meevaller voor de enen, dik tegen de zin van anderen. Ik was bij die eerste groep: samen met mijn man en vrienden in een heerlijk vakantieoord onder de Afrikaanse zon. We genoten van die extra dagen.

Tot die maandag. Mijn alleenstaande zus werd 's morgens door de burens gevonden op het terras van haar huis, bewusteloos en onderkoeld. Zij verwittigden de dokter, de ambulance en de familie. Toen ik enkele dagen later thuiskwam, was de diagnose al gesteld: een massieve hersenbloeding: een diepe coma, weinig kans op lang overleven en helemaal geen kans op het volle leven dat ze leidde. Ze had geen mogelijkheid meer om zichzelf persoonlijk, maatschappelijk, financieel te manifesteren. Iemand moest het doen voor haar!

Na de eerste schok werd het al vlug heel duidelijk dat we, dat zijn mijn 2 broers en ik, hulp nodig hadden om dit doel te bereiken en alle zaken die we nog samen deelden te laten doorgaan. De wereld viel immers niet stil. Integendeel, het is onvoorstelbaar hoe vlug sommige omstanders zich al indekken tegen mogelijk onheil. Een voorbeeldje: de bouw van het nieuwe huis van zus, waar ze na haar pensionering wou intrekken, werd stopgezet alhoewel alle fasen stipt op tijd betaald werden. We wilden dat alles waar zij zo voor gewerkt had en waar ze vol verwachting naar uitkeek, gewoon verderging.

Na heel wat informatie en met de hulp van de sociale dienst van het ziekenhuis werd een afspraak gemaakt met het vrederecht. Bewindvoering was immers een goede optie. Daarvoor was het noodzakelijk dat de vrederechter en de griffier op bezoek kwamen bij mijn zus in haar kamer op intensive care. Ondertussen waren mijn broers en ik het eens dat, indien het zou kunnen/mogen, ikzelf de bewindvoering zou vragen. De familiezaken waren redelijk omslachtig en een buitenstaander van alles op de hoogte stellen leek vooral tijdverlies. Wat bewindvoering inhield, wist ik nog maar heel vaag.

11 mei 2010. Die dag had ik een hoop vragen en onzekerheden. Spreken met een rechter behoorde zeker niet tot mijn dagelijkse conversaties. Spanning voor het onbekende dus. De vrederechter en zijn griffier stelden zichzelf heel vlot voor in de wachtkamer. Samen in de kamer van zus was een heel fragiel moment. Het voelde heel dubbel: het leek alsof ik toegaf dat ze niet meer zou terugkeren en ik haar leven zou overnemen, maar het hield eveneens de belofte in dat er verder voor haar en haar omgeving gezorgd werd. Mijn beide medebezoekers waren zeer sereen, hielden eraan de stilte bewaren en leidden me al gauw mee naar een aanpalend bureautje waar we vrijuit konden spreken. Ik kreeg de tijd om even te bekomen en het gesprek kwam heel geruststellend op gang: even iets over mezelf, mijn gezin, mijn job, wat ik hier precies wou, wat mijn drijfveer was. Daarna kwam de vrederechter to the point: wat werd er van mij verwacht in een bewindvoering, hoe kon ik me gedragen, welke obstakels zou ik moeten overwinnen. Eigenlijk was hij zeer terughoudend om mij zijn fiat te geven. Toch vermoedde ik dat het niet was omdat hij het niet wou, maar eerder om mij te waarschuwen of misschien te behoeden voor komende moeilijkheden. Mijn verdere argumenten dat ik zus kende als geen ander, over het inzicht dat ik al had in de familiesituatie en misschien ook wel mijn nuchtere vastberadenheid leken hem over de streep te halen. Ook het aanmoedigend knikje van mevrouw de griffier gaf me onmiddellijk het vertrouwen dat ik op hen beiden zou kunnen rekenen. Ik kon alle vragen stellen die ik toen al genoteerd had en kreeg duidelijke antwoorden. Mijn vragen bevatten echt de onwetendheid van een dummy, maar geen enkele keer zag ik wenkbrauwengefrons of hoorde ik een verzuchting. Na het invullen van een bundeltje transparante paperassen, een volmacht van de vrederechter om de periode tot de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, een kleine maand later, te overbruggen, had ik een officieel mandaat! Ik kon aan de slag!

Eerst en vooral wou ik klaarheid krijgen in de financiële verplichtingen van zus naar derden toe. Ik lijstte haar leven op en probeerde te handelen. Helaas niet altijd met evenveel succes! Bij enkele instanties waar ik me aanmeldde: banken, post, maatschappijen voor algemeen nut, kreeg ik geen armslag om iets te bereiken. De volmacht van de vrederechter, mijn identiteitskaart, mijn domiciliebewijs maakten soms weinig indruk en riepen geen bereidheid tot helpen op. Dat onbegrip en die stugheid lieten me veel tijd verliezen en maakten me soms kwaad. Gelukkig had ik telkens een toevlucht in die tijd van oorlog: het vrederecht! Geen enkele keer moest ik de vrederechter, de griffier of een medewerker weer eerst mijn verhaal vertellen, men wist wie ik was en men begreep onmiddellijk dat ik op dat moment steun nodig had.

Toch is het me gelukt! Door het begrip in het ziekenhuis kon ik mee overleggen over de best mogelijke verzorging en toen zus enkele maanden later stierf, waren nagenoeg alle materiële zaken die ik kon besturen goed geordend. Haar nieuwe huis werd verder gebouwd en de familiezaken hadden weer de juiste wending. Het waren geen wereldschokkende feiten, die bewindvoering omsloot gewoon hulp en beheer op maat. Ik maakte mijn verslag over aan de vrederechter. Na een positieve beoordeling gaf ik hem ook mijn dagboek over die periode. Dat 'Dagboek van Clara' kan je lezen op de blog van erevrederechter J. Nolf. Het beschrijft wat er zich bijna dagelijks afspeelde om die bewindvoering tot een goed einde te brengen en de beschermde persoon dan ook werkelijk te beschermen. Dat kon enkel doordat ik ondervond dat justitie er ook was om mensen te helpen. Met het hoofd en het hart op de juiste plaats kan een mens veel aan en door het respect, het vertrouwen en de klaarheid van de vrederechter en zijn medewerkers heb ik nu nog steeds een waardig gevoel over die nochtans trieste periode.

GETUIGENIS Greta Claeys

Goeiemorgen allemaal et bonjour à toutes et à tous,

Mijn naam is Greta. Sedert 2008 ben ik aangesteld als bewindvoerder voor mijn 9 jaar oudere zus, Marie-Josée die een matige verstandelijk beperking heeft. In 5 jaar tijd tussen 2008 en 2013 hebben wij 3 naaste familieleden nl. vader ,onze' broer en moeder verloren. Door al dit verdriet en menselijk leed heen, is onze band tussen mij en mijn gehandicapte zus Marie-Josée en gans de familie zeer belangrijk. Het heeft ons als familie dichter bij elkaar gebracht. De liefde, bezorgdheid en bekommernis is op elk vlak voor 'onze' Marie-José dan ook in geen woorden uit te drukken. De liefde die Marie-Josée zelf uitdrukt voor de familie is intens terug te vinden in de affectie die Marie-Josée terugvindt in de kleinkinderen van haar overleden broer.

In januari 2009 werd M.J. aangemeld in 'Het Boothuis' in Blankenberge, waar zij ook gedomicilieerd is, en waar zij gelukkig is, samen met de medebewoners en begeleiders. Eén weekend per maand , van vrijdag tot maandag verblijft M.J. bij ons in het gezin. Een weekend alwaar zij enorm naar uitkijkt, het is trouwens ook de plaats waar zij als kind is grootgebracht, namelijk de ouderlijke boerderij.

Mijn opdracht als bewindvoerder voor mijn gehandicapte zus, heb ik dan ook steeds met liefde en affectie, en in eer en geweten uitgevoerd. Elk jaar werd mijn financieel verslag ingediend bij de griffie.

Op het vredegericht, griffie tot zelfs plaatsvervangend vrederechter werden we steeds geconfronteerd met een kil, zakelijk onthaal, evenals de communicatie die afstandelijk en intimiderend was. Op die momenten waar de vrederechter en vredegericht 'het dichtst bij de burger staat' of zou moeten staan, was er niet de minste voeling met de menselijke realiteit. Ondertussen staan we enkele jaren verder. Na het overlijden van de moeder van M.J. werd de nalatenschap via de familienotararis geregeld. Er werd een advocaat 'ad hoc' aangesteld in mijn plaats

De moeilijkheden begonnen toen onze moeder overleed, nochtans was er voor onze notaris geen enkel probleem, en voor ons ook niet. Toch werd een advocaat 'ad hoc' aangesteld om ook de nalatenschap van mijn pa te onderzoeken en van de broer van Marie-Josée. Ik kan nu al zeggen dat dit verhaal eindigde met héél wat kosten voor de advocaat, maar ook met het besluit dat onze notaris altijd had voorspeld, namelijk: **de wens van onze ouders dat mijn gehandicapte zus, door de schenking van een woning zeer ruim overbedeeld is. Voor ons was dat geen enkel probleem, omdat wij daarmee steeds solidair zijn geweest.**

Alle kosten die door de vrederechter en advocaat gemaakt waren, omdat de familie blijkbaar verdacht was, bleken perfect overbodig.

Ondertussen was mijn zus definitief opgenomen in een instelling buiten dat kanton, zodat ik een verzending van het dossier vroeg naar de nieuwe bevoegde Vrederechter. De reactie beperkte zich niet alleen tot een weigering.

Ik kreeg per kerende post 2 procedures aan mijn broek. Eén om het bewind voortijdig te kantelen in het nieuwe systeem, en de andere om mij af te zetten. Ik schreef toen een kopie aan de Vrederechter dat ik het niet fair vond, en stuurde een kopie daarvan naar o.a. Parket en De Hoge Raad voor Justitie. Uiteindelijk zag de Vrederechter blijkbaar in dat hij te ver gegaan was, en werd een plaatsvervangende Vrederechter aangesteld na tussenkomst van de korpschef van West-Vlaanderen, om deze procedures verder af te werken. Mijn neef Nico, zoon van mijn enige en overleden broer, die hier ook aanwezig is, heeft zich ondertussen opgegeven als vertrouwenspersoon.

We werden gehoord op maandag 04 januari 2016 door de plaatsvervangende Vrederechter, die zei dat in principe altijd de full option wordt toegepast en advocaten er de voorkeur kregen. Hij vond dat wij niet juridisch onderlegd waren om dat te doen.

Alhoewel wij na dit verhoor op 04 januari van de Plaatsvervangende Vrederechter aan Marie-Josée vonden dat we weinig kans maakten, viel dan vorige week uiteindelijk de beschikking in de brievenbus, met een gunstig vonnis wat betreft mijn opdracht als bewindvoerder en mijn neef Nico als vertrouwenspersoon

Helaas is de verzending naar het andere kanton bij de nabijheidsrechter opnieuw geweigerd.

Ook moet er gezegd worden dat de tegendraadse opmerkingen in het vonnis ons de kans geven om misschien verder te handelen.

De ervaring blijkt echter dat wij geen alleenstaand geval zijn, gezien de Open Brief van Driekoningendag, waar een 50-tal organisaties gelijkaardige problemen aankaarten.

We hopen voor de toekomst dan ook, dat zulke initiatieven mogen bijdragen tot een meer menselijke aanpak van Justitie ten opzichte van de familiale bewindvoerders en hun beschermeling.

DE NIEUWE JURIDISCHE BESCHERMING : TUSSENBALANS VAN DE PRAKTIJK EN SUGGESTIES

JAN NOLF, ERE-VREDERECHTER

Een goed jaar na de inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving stijgen steeds meer kritische geluiden op over de praktijk tijdens deze “inlooperperiode”. Mijn blog www.justwatch.be wordt daarom steeds vaker geconsulteerd als een soort “eerste hulp bij bewindvoering. De bij de wet betrokken mensen schijnen nog meer dan vroeger een soort ‘lift’ voor de hoge drempel naar justitie nodig te hebben, vandaar mijn rol als “justitiefluisteraar”.

Op 31 juli 2016 publiceerde Knack.be mijn analyse van drie verschillende cases, verspreid over Vlaanderen: over een grootmoeder met beginnende dementie in Antwerpen, een man met het syndroom van Down in Oost-Vlaanderen, en een gewezen psychiatrisch patiënt in West-Vlaanderen. De trieste conclusie hield in dat de nieuwe wet in de juridische praktijk al volledig uitgehold leek.

In het verlengde hiervan publiceerde een samenwerkingsverband van meer dan 50 grote Vlaamse organisaties uit de zorgsector (waaronder ook Inclusie Vlaanderen) op 6 januari een open brief aan de vrederechters, de parketten, de Hoge Raad voor de Justitie en de minister van Justitie. De brief van een viertal pagina's werd begeleid door een dossier van 20 pagina's met voorbeelden van juridische ‘malpractice’. Op 12 februari 2015 getuigden daarover een aantal familiaal en professioneel betrokkenen, evenals de initiatiefnemer van de nieuwe wet, ere-volksvertegenwoordiger Luc Goutry. Ondertussen mogen we zeggen dat er positief overleg met de juridische actoren opgestart is.

HET BELANG VAN DE NIEUWE WET MAG NIET ONDERSCHAT WORDEN.

De cijfers van FOD Justitie tonen ook het numeriek impact. Tussen 2005 en 2013 (het laatste jaar voor de nieuwe wet van start ging) verdubbelde het aantal aanvragen van 6.265 naar 12.817. Hetzelfde was waar voor de machtigingen tijdens de looptijd van bewindvoering: van 16.835 naar 35.132.

De woordvoerder van FOD Justitie deelde ons mee dat in de laatste vier maanden van 2015 niet minder dan 35 % van de uitgesproken bewindvoeringen zowel betrekking hadden op zowel de persoon als de goederen van de

beschermde persoon – wat dus een vrij intens gebruik van de nieuwe mogelijkheden van de wet illustreert.

De wetgever heeft bij de hervorming van 2013 bewust opnieuw gekozen voor de vrederechter als nabijheidsrechter. Het vredegericht biedt 'recht op mensenmaat', oog in oog met de rechtzoekende. Justitie functioneert hier in een 'horizontaal model' dat overleg en communicatie verkiest boven het klassieke autoritair en conflictueel denken. Het vredegericht biedt dus een zorgdragende rechtsbedeling.

De nieuwe wet werd op een merkwaardig moment goedgekeurd. Net in 2013 noteerde het notariaat immers een stijging van niet minder dan 36% in het aantal testamenten. Inderdaad zijn steeds meer mensen en steeds meer jongeren geïnteresseerd in een regeling voor na hun overlijden en in vermogensplanning. Dat stijgende belangstelling staat in schrille tegenstelling met de nog ondergewaardeerde interesse voor planning over wat met ons zou gebeuren wanneer we nog in leven zijn, maar niet meer wilsbekwaam: wie zorgt dan voor mijn huis, mijn centen, of wie neemt dan medische beslissingen over mij ?

De nieuwe wet zorgt ook hier voor in deze belangrijke twee-deling, want we zijn allemaal kwetsbaar, of worden het ooit. We hebben ook allemaal een beperking of we krijgen die ooit.

Zolang we wilsbekwaam zijn kunnen we die (eventuele) bescherming voor later, zelf op papier zetten. Als we te lang wachten en we ondertussen wilsbekwaam geworden zijn, is dat de bevoegdheid van de vrederechter. De tijdige organisatie van die buitengerechtelijke bescherming bijzonder belangrijk voor bv. ouders van kinderen met een handicap, want die regeling beïnvloedt onrechtstreeks de bescherming van hun kinderen later.

DE FUNDAMENTELE UITGANGSPUNTEN VAN DE NIEUWE WETGEVING.

Ook het nieuwe beschermingsstatuut is in de eerste plaats een kwestie van vertrouwen. De te beschermen persoon en zijn familie staan centraal, met hun sociaal en medisch netwerk. De juridische 'spelers' zijn daarentegen dienstverlenend in het belang van de beschermde persoon en moeten empathisch betrokken zijn.

Meer dan ooit is de nieuwe wetgeving ook gesteund op de Mensenrechten. De geneesheer start de procedure met een medische verklaring, maar de finale beslissing is juridisch. Dokter en vrederechter werken dan ook niet zozeer als een 'tandem', maar in een 'estafette'.

De fundamentele vernieuwing van de wetgeving – aan de hand van het UNO-verdrag van 2006 – zit vooreerst in het uitgangspunt: de bekwaamheid van personen met een beperking. Hun juridische bescherming mag slechts 'subsidiar' georganiseerd worden (als ze noodzakelijk is) en moet dan 'proportioneel' uitgetekend worden (in de mate dat zij noodzakelijk is). Het statuut moet dus à la carte, gepersonaliseerd worden op maat van de beschermde persoon. Daarenboven werd ook in de mogelijkheid van een buitengerechtelijke bescherming voorzien, en die heeft dan zelfs voorrang boven de gerechtelijke bescherming van de bewindvoering.

Meer dan ooit moet dan ook voorrang gegeven worden aan de familie, als bewindvoerder van de beschermde personen. In de hoorzitting van het parlement liet de vertegenwoordiger van de vrederechters op 16 februari 2011 echter optekenen dat de aanstelling van familiale bewindvoerders "die geen juristen zijn, niet van aard is de taak van de vrederechter te vergemakkelijken. Daarnaast is het ook onmogelijk te weten of het familielid wel betrouwbaar is". Dat wantrouwen laat nu zijn sporen na in een spijtige rechtspraak.

DE OVERGANGSMAATREGELEN.

De nieuwe wet heeft eindelijk een globaal statuut ingesteld dat alle bestaande beschermingsstatuten overkoepelt en op termijn in zekere mate vereenvoudigt.

De overgangsmaatregelen bepalen dan ook hoe de op 1 september 2014 bestaande statuten overgaan in het nieuwe systeem.

De wet regelt dit op 3 verschillende manieren, die bij elkaar aansluiten. Symbolisch noem ik dat de 'volautomatische versnellingsbak', de 'semi-automatische versnellingsbak' en de 'manuele versnellingsbak'.

De essentie van het systeem hield in dat de voor 1 september ingestelde 'voorlopige bewindvoeringen' volledig automatisch overgingen naar de nieuwe wetgeving op 1 september 2016. Ingevolge een verrassende wetswijziging van 10 augustus 2015 is dat uitgesteld tot 1 september 2019. De vrederechter moet hier niet tussenkomen, want de vroegere 'voorlopige bewindvoerder' wordt op die kanteldatum 'van rechtswege' (volautomatisch) 'bewindvoerder' (enkel over de goederen) met de rechten en verplichtingen volgens de nieuwe wet.

Voor de verlengd minderjarigen was en blijft die 'kanteldatum' op 1 september 2019. De ouders worden op die datum (volautomatisch) bewindvoerder over de persoon en goederen van hun verlengd minderjarig kind. Zij hoeven daarvoor dus geen enkele stap te zetten, maar vanaf die datum gelden dus ook hun rechten en verplichtingen volgens de nieuwe wet.

Gedurende twee jaar vanaf die (volautomatische) 'kanteldatum' loopt een 'evaluatieperiode' van 2 jaar waarin de vrederechter het dossier naziet en de bewindvoering zo nodig verder aanpast (dat is de zgn. semi-automatische versnelling).

De wet voorziet ook dat familieleden de overgang naar de nieuwe wetgeving vroeger dan 1 september 2019 kunnen vragen, evenals dat de vrederechter dat 'ambtshalve' (uit eigen beweging) kan doen. In de praktijk blijkt dat vrederechters daar de regel van maken en dat in dat laatste geval door heel wat vrederechters voor een professionele bewindvoerder wordt gekozen. Soms gebeurt dat zelfs zonder dat de beschermde persoon of zijn familieleden worden opgeroepen.

Om vooral ouders van beschermd minderjarigen meer waarborgen te bieden op hun 'automatische' aanstelling als bewindvoerder, denkt de minister van Justitie er aan om die datum van volautomatische kanteling (nu nog voorzien op 1 september 2019) voor hen te vervroegen (en de evaluatietermijn voor hen te verlengen).

Dat betekent dat die ouders of familieleden sneller volgens de nieuwe wet zouden moeten werken, maar heeft wel het onschatbare voordeel dat zij vanaf dat moment de familiale opvolging voor de bewindvoering kunnen verankeren. Nadat bv. een ouder 'van rechtswege' bewindvoerder is geworden, kan hij/zij een voorkeurverklaring voor de eigen opvolging als bewindvoerder laten akteren voor de

vrede rechter die deze bewindvoering onder zijn bevoegdheid heeft. Het zou goed zijn dat de wetgever dat ook mogelijk maakt via een verklaring bij de notaris.

DE BUITENGERECHTELIJKE BESCHERMING.

Dit uiterst waardevol alternatief voor de gerechtelijke ingreep van een bewindvoering bestaat in de buitengerechtelijke bescherming. Die wordt contractueel vooraf vastgelegd in een soort ‘volmacht’ (wettelijke benaming: ‘lastgeving’) maar dat kan uiteraard enkel door iemand die nog wilsbekwaam is. Dit is dus geen mogelijkheid voor wie al onder een beschermingsstatuut valt.

Wel blijft het een gouden tip voor ouders van bv. verlengd minderjarigen. Immers kunnen zij met dit systeem een eigen vermogensplanning uittekenen, die zij dan zelf in alle discretie en zonder pottenkijkers op maat van hun familiale verstandhouding en belangen van hun kinderen bepalen.

De grootste uitdaging is hier dat er geen enkel standaardcontract bestaat. Het toevoegen van een vertrouwenspersoon is hier een absolute tip.

Ondertussen blijkt dit statuut door heel wat vrederechters erg gewantrouwd te worden, zodat bij de minste conflicten via de ‘alarmbelprocedure’ overgeschakeld zou worden op de gerechtelijke bescherming (bewindvoering met een professioneel bewindvoerder) – wat in strijd is met de wil van de ‘lastgever’.

Het is daarenboven een wijd verspreid misverstand dat bij de effectieve inwerkingtreding van een geregistreerde ‘lastgeving’ ook nog een ‘homologatie’ door de vrederechter nodig zou zijn. Die stelling is volledig strijdig met de wet, die een “geruisloze” opstart van dat systeem voorziet, zonder enige tussenkomst, filter of controle. De zgn ‘dienstbelprocedure’ is enkel noodzakelijk wanneer de lasthebber met externe problemen geconfronteerd wordt (zoals onwil of gebrekkige kennis van de wet door een aangesproken administratie).

DE GERECHTELIJKE BESCHERMING (BEWINDVOERING) OVER DE GOEDEREN.

De nieuwe wet voorziet hier uitdrukkelijk de mogelijkheid van meerdere bewindvoerders, eventueel met afzonderlijke bevoegdheden. De voorkeur voor familiale bewindvoerders wordt uitdrukkelijk in de wet vermeld, maar wordt in de praktijk te vaak genegeerd.

De vrederechter dient in ieder geval 18 punten van eventuele onbekwaamheid te onderzoeken (de zgn ‘checklist’) en dan te bepalen of op dit punt ‘bijstand’ volstaat, dan wel ‘vertegenwoordiging’ nodig is.

Blijkbaar dringen bepaalde vrederechters aan op een afschaffing van deze lijst, die zij hoogstens nog als “vrijblijvende leidraad” zouden aanvaarden. Anderzijds willen zij die lijst uitbreiden met het onderzoek omtrent de rijvaardigheid (rijbewijs) wat mij een uiterst delicate ingreep lijkt die voorbehouden moet blijven aan de juridische specialist op dat punt, nl. de politierechter.

De lijst wordt in de praktijk té reflexmatig ‘maximaal’ ingevuld en daarenboven ten onrechte aangevuld met ‘passe-partout’ slotclausules van onbekwaamheid voor o.a. “welke overeenkomst dan ook”. Dit is fundamenteel strijdig met de proportionaliteit die de wet inzake de beoordeling van de onbekwaamheid gebiedt.

DE GERECHTELIJKE BESCHERMING OVER DE PERSOON.

Vooreerst dient in gedachten gehouden te worden dat een verzoek voor bewindvoering – zoals in het verleden – in de meeste gevallen best beperkt kan blijven tot een bewindvoering voor de goederen. Het mag geen reflex worden telkens een bewindvoering voor de persoon te vragen. Wel wordt vastgesteld dat bepaalde vrederechters – ten onrechte – dergelijke verzoeken voor bewindvoering over de goederen ‘ambtshalve’ uitbreiden tot bewindvoering voor de persoon.

Daarenboven is ook hier is de overmatige aanstelling van professionele bewindvoerders verontrustend, vooral voor verlengd minderjarigen die ambtshalve door de vrederechter in de nieuwe wetgeving ‘gekanteld’ worden.

De checklist van de 19 minimaal te verifiëren punten wordt in veel gevallen ten onrechte aangevuld met ‘passe-partout’-onbekwaamverklaringen voor bv. “alle andere dan de hoger aangeduide persoonsgebonden rechten” of het kiesrecht. Dit komt neer op een soort ‘burgerlijke dood’ en is fundamenteel in strijd met geest en letter van de nieuwe wetgeving.

Tot slot signaleer ik nog de complete verwarring die lijkt te bestaan tussen de checklist van 19 punten omtrent de eventuele onbekwaamheid van de persoon enerzijds, en de wettelijke lijst van 26 bevoegdheden die een bewindvoerder niet mag uitoefenen. Onder die laatste reeks komen nogal wat medische toestemmingen voor, o.a. voor sterilisatie, euthanasie, abortus en ook “*alle handelingen in verband met de fysieke integriteit of de intieme levenssfeer*”.

De verwarring bestaat er in dat een aantal vrederechters die lijst toevoegt bovenop de 19 punten van onbekwaamheid zoals door de check-list voorzien.

Dat is totaal niet de bedoeling van de wet, integendeel. Met die lijst van 26 bevoegdheden die voor de bewindvoerder door de wet uitdrukkelijk verboden zijn moet de vrederechter zich niet inlaten, want de vrederechter kan er de bewindvoerder ook geen ‘machtiging’ voor geven.

Het gaat immers telkens om bevoegdheden die aan de beschermde persoon intiem eigen blijven, en waarvan de uitoefening wordt geregeld door aparte wetgeving, zoals de Wet Patiëntenrechten en de Wet Euthanasie, die hier voorrang blijven hebben. De vrederechter mag de toepassing van die wetgeving niet uitsluiten, want dat zou tegenover de wetgeving van voor 2013 een stap achteruit betekenen.

DE VERTROUWENSPERSOON.

Deze figuur werd in de nieuwe wet terecht geherwaardeerd. Immers is nu ook een voorkeurverklaring inzake de vertrouwenspersoon mogelijk, evenals een opvolgingsverklaring door de vertrouwenspersoon.

Recent bleek de aanstelling van een vertrouwenspersoon door een vrederechter geweigerd omdat er hoger beroep of derden verzet ingesteld was tegen de beschikking. In hoger beroep benadrukte de rechtbank dat het om een fundamenteel recht gaat in ieder stadium van de procedure.

PROCEDUREPROBLEMEN.

De wet is technisch voor verbetering vatbaar omdat de omschakeling van een tegensprekelijke naar een eenzijdige procedure tal van onwenselijke gevolgen creëert.

Ten onrechte blijkt nu voor een verzoekschrift in hoger beroep de bijstand van een advocaat verplicht. Dat was niet de bedoeling.

Zorgwekkend is de vaststelling dat de zgn. 'kantelprocedure' door een aantal vrederechters - ten onrechte - als een "louter administratieve" procedure beschouwd wordt, waarin noch beschermde persoon, noch bewindvoerder, vertrouwenspersoon of familie zouden moeten opgeroepen worden.

Deze onjuiste visie leidt ertoe dat betrokkenen in deze procedure geen 'partij' zijn, en dus ook geen hoger beroep kunnen aantekenen. Zij worden dan verplicht via een duur derdenverzet (want via gerechtsdeurwaarder) de zaak opnieuw aanhangig te maken bij dezelfde vrederechter die hun rechten schond. Deze rechtspraak is manifest onwettig en brengt de aansprakelijkheid van de Belgische Staat in het gedrang.

Tot slot dient het belang aangestipt van het 'proces-verbaal van verhoor' dat in feite het verslag (door de griffier) van het bezoek van de vrederechter aan de te beschermen persoon betreft.

In een aantal kantons weigeren griffiers – ten onrechte – aan procespartijen een kopie van dat verslag af te leveren. Dit document is nochtans in veel gevallen van doorslaggevend belang om de motivering van de erop volgende beschikking te kunnen inschatten of interpreteren.

DE MEDISCHE VERKLARING.

De wet werd uitdrukkelijk 'gerepareerd' om toe te laten dat een behandelend geneesheer deze verklaring zou kunnen afleggen en dat dit zonder dat effectief medisch onderzoek zou gebeuren.

Jammer genoeg is het wettelijk modelformulier op dat laatste punt voor misverstand vatbaar.

DE PROCEDUREKOSTEN EN VERGOEDINGEN VAN PROFESSIONELE BEWINDVOERDERS.

De invoering van de rechtsplegingsvergoeding (waarvan het basisbedrag in deze procedures €1.320 belooft) in deze materie is een spijtige breuklijn die de wetgever invoerde met de rechtspraak uit het verleden. Dit verhoogt het procesrisico en het risico van nodeloze conflictualisering van een procedure die niet om gelijk of ongelijk gaat, maar om bescherming en welzijn van een kwetsbaar persoon.

Het blijft nog even wachten op een koninklijk besluit dat de vergoedingsregeling van professionele bewindvoerders definitief regelt. Daarmee moet een einde gesteld worden aan onjuiste interpretaties over het begrip 'inkomsten' (als basis van de 3%-regel) en misbruiken in dat verband. Het advies van de Hoge Raad voor de Justitie van 21 april 2010 moet hier de passende leidraad blijven.

Enkel na goedkeuring van het verslag mag de vrederechter de vergoedingen voor de bewindvoerder toestaan. Die versterkte controleplicht kan – bij niet-naleving – de verantwoordelijkheid van de Belgische Staat voor de betrokken magistraat in het gedrang brengen.

KB kosten PBV - Frais du professionnel:AR
Advies HRJ 21 4 2010 - Avis CSJ 21 4 2010

Ne peuvent être comptabilisées comme revenus, les rentrées telles que les :	Kunnen hierbij niet als inkomsten in rekening worden gebracht, ontvangsten zoals:
<ul style="list-style-type: none">- remboursements de prestation de sante par la mutualité ;- remboursements de capitaux d'investissements et les amortissements en capital d'emprunts ;- produits de la vente de biens mobiliers ou immobiliers ;- indemnités pour dommages matériels, moraux ou esthétiques ;- donations, héritages et legs au profit de la personne protégée.	<ul style="list-style-type: none">- terugbetalingen voor geneeskundige verstrekkingen door mutualiteit ;- kapitaalsterugbetalingen uit beleggingen en kapitaalsaflossingen uit leningen ;- opbrengsten van verkoop van roerende of onroerende goederen ;- vergoedingen wegens materiële, morele of esthetische schade ;- schenkingen, erfenissen en legaten aan de beschermde persoon.

EEN NIEUWE MENTALITEIT BINNEN JUSTITIE.

Professor Tim Wuyts, tevens adviseur van de minister van Justitie wees er de vrederechters tijdens hun studievoormiddag van 17 oktober 2015 op dat de kritiek op de juridische praktijk groeit: *“de noodzakelijke mentaliteitswijziging bij de diverse actoren betrokken bij het bewind zou in heel wat gevallen achterwege blijven. De nieuwe wet zou in sommige gevallen zelfs een achteruitgang in de praktijk betekenen. Dergelijke praktijken zijn uiteraard verwerpelijk en moeten worden bestreden met de gangbare rechtsmiddelen”*.

Duidelijker kan de boodschap moeilijk gebracht worden...

Voor meer duiding, informatie en modelformulieren verwijs ik graag naar mijn boeken ‘Kwetsbaren in het nieuwe recht’ (ook in het Frans vertaald ‘Les personnes vulnérables dans le nouveau droit’) in een aparte versie voor juristen en niet-juristen verschenen bij INNI Publishers, evenals mijn website www.justwatch.be

Rondetafelgesprek

« Van wet naar praktijk »

TOEPASSING IN DE PRAKTIJK VAN DE WET VAN 17 MAART 2013 OVER DE HERVORMING VAN DE BESCHERMINGSSTATUTEN VOOR PERSONEN MET EEN BEPERKING.

GUIDO GUTSCHOVEN – VREDERECHTER KANTON HAACHT

Wanneer de vrederechter moet beslissen aan iemand een beschermingsstatuut toe te voegen wordt van hem in feite gevraagd om een medisch toestand om te zetten in een juridisch statuut.

Het spreekt voor zich dat de vrederechter er steeds naar moet streven om dit juridisch statuut zo dicht mogelijk te laten aansluiten bij de strikte behoefte aan bescherming die voor deze persoon noodzakelijk is. Bij de inschatting van deze behoefte dient de vrederechter echter niet alleen rekening te houden met de strikte medische toestand maar ook met de sociale situatie waarin de betreffende persoon zich bevindt, zijn omkadering, kortom hoe deze persoon zich kan handhaven in zijn dagelijks leven.

Bovendien moet de vrederechter bij zijn beslissing steeds voor ogen houden dat, hoe je het ook draait of keert, iedere beschermingsmaatregel die hij uitspreekt, in feite, een ingreep is op de persoonlijke vrijheid van de te beschermen persoon, een vrijheidsbeperkende maatregel is.

Welnu, vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen slechts genomen niet alleen wanneer dit strikt noodzakelijk is maar ook binnen een strikt wettelijk kader.

Dit is m.i. de “basisfilosofie” die bij iedere beslissing in zaken van bewindvoering moet gerespecteerd worden.

Wat zijn nu de grote uitdagingen voor de vrederechter om dit beschermingsstatuut zo “echt” en “effectief” te maken.

Een beschermingsstatuut kan maar echt en effectief zijn wanneer de vrederechter zich laat omringen door zoveel mogelijk informatie over de medische en de sociale toestand waarin de betrokkene zich bevindt. En hier worden wij, als vrederechters, reeds zeer dikwijls geconfronteerd met ontoereikende medische attesten. Wij moeten vaststellen dat zeer dikwijls het medisch attest ons onvoldoende informeert over wat nu juist de gevolgen zijn van de gezondheidstoestand op het dagelijks handelen. Het model van medisch attest dat bij de wet van 17 maart 2013 is gevoegd is onvoldoende gekend in de medische wereld. En, als het dan al gekend is, wordt het zeer dikwijls slechts oppervlakkig ingevuld. Ik ben dan ook bijzonder blij dat, door de wetwijziging van 10 augustus 2015, vanaf 1 september 2017 de afwezigheid van de vermelding van de gevolgen van de medische toestand op het functioneren volgens de International Classification of Functioning, Disability and Health leidt tot de niet-ontvankelijkheid van het verzoekschrift. Ik hoop echter dat tussen nu en 1 september 2017 er werk

wordt gemaakt om de geneesheren bewust te maken van deze vereiste. Dit is een absolute noodzaak. Ik heb immers moeten vaststellen dat, bij uiteenzettingen die ik gegeven heb voor meerdere huisartsenkringen en zelfs neurologen, er totaal geen inzicht is in de vereisten waaraan een medisch attest zou moeten voldoen om ons, vrederechters, toe te laten een beslissing om maat te nemen.

Maar er is niet alleen het medisch attest. Een bescherming op maat kan maar degelijk worden opgesteld mits multidisciplinair overleg. Niet alleen de medische aspecten zijn van belang ook de sociale context waarin iemand zich bevindt is uiterst belangrijk om tot een adequate beslissing te komen. Het spreekt voor zich dat een bescherming op maat voor een persoon die zich nog in het sociale leven kan begeven er totaal anders zal uitzien dan een bescherming op maat voor iemand wiens leefwereld zich beperkt tot de muren van een verzorgingstehuis.

Ik wil dan ook een lans breken voor veel meer multidisciplinair overleg bij de beslissingen rond bewindvoeringen. De wet voorziet wel dat de vrederechter inlichtingen kan inwinnen bij de personen die belast zijn met de dagelijkse zorg of begeleiding. Eigenlijk zou hij moeten verplicht worden om deze personen, net zoals de familie, bij zijn beslissing te betrekken. Het zijn immers die begeleiders, die verzorgenden, die familieleden die hem inlichtingen kunnen verschaffen over de sociale context waarin de betrokken persoon zich bevindt.

Een tweede bedenking die ik mij maak is dat wils- en handelingsonbekwaamheid geen statisch gegeven is maar niet alleen door het verloop van tijd maar ook door externe omstandigheden erg wijzigbaar is. Zowel in de psychiatrie als bij toenemende dementie zien wij dat de toestand van de betrokkene niet alleen zeer sterk kan wisselen maar ook door verloop van tijd zeer sterk kan evolueren. Wat vandaag een aangepast statuut kan zijn is dit morgen misschien niet meer. Moeten wij niet eens nadenken over een vlotte manier om de bewindvoering te evalueren? Nu voorziet de wet dat een bewindvoering uiterlijk binnen de twee jaar dient geëvalueerd te worden. Zou het niet aangewezen zijn om bijvoorbeeld een jaarlijkse evaluatie in te voeren. Dit kan volgens mij zelfs op een eenvoudige en weinig complexe manier gebeuren. Laat ons gewoon aan het jaarlijks verslag een paragraaf toevoegen waarin de bewindvoerder samen met de vertrouwenspersoon zich uitspreekt of de bestaande beschermingsmaatregel nog wel accuraat is dan wel een wijziging aangewezen is. Een vlottere mogelijkheid tot wijziging, kortere evaluatieperiodes, zullen er m.i. toe leiden dat de vrederechters minder geneigd zullen zijn om van bij de aanvang van het bewind een allesomvattende bescherming op te leggen.

Een derde bedenking die ik maak, is de absolute noodzaak om de procedures te vereenvoudigen.

Je hebt een procedure (art. 1240 Ger. W.) voor de instelling van het bewind, art. 1246 voorziet dan weer een andere regeling voor machtigingen waarin een oproeping noodzakelijk is, je vindt in art. 1250 dan weer een andere procedure voor machtigingen zonder oproeping, je hebt dan weer een andere procedure voor de regeling van geschillen met de bewindvoerders of tussen de bewindvoerders en tenslotte is er nog eens een speciale procedure om geschillen te behandelen wanneer twee ouders bewindvoerders zijn. Voeg buiten deze procedures van machtiging ook nog eens de procedures van goedkeuring van de verslagen die ook weer verschillend geregeld is al naar gelang de aard van de bewindvoering. Kortom, om tot meer efficiëntie te komen lijkt het mij toch wel nodig om eens grondig te evalueren of al deze verschillende regelingen wel nodig zijn.

En wat zeker dient herbekeken te worden is de verschillende behandeling van de meerderjarige kinderen, waar ik niet goed begrijp dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de inwonende en niet-inwonende kinderen in art. 1243 Ger. W.

Tenslotte zou ik willen aandringen op een zeer grondig onderzoek naar bewindvoeringen. Vandaag hebben wij een massa aan juridische publicaties rond bewindvoering, handelingsbekwaamheid, wilsonbekwaamheid en dergelijke maar over de maatschappelijke context, over de

omstandigheden waarin een bewindvoering wordt gevraagd, door wie een bewindvoering wordt gevraagd en dergelijke meer, is er weinig geweten. Ik vermoed zelfs dat niemand precies kan zeggen hoeveel personen er onder bewind staan. Ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat men er al te veel van uitgaat dat de bewindvoeringen zich situeren in een ideale wereld van evenwichtige familiebanden, van een geëngageerde omgeving, van een perfecte opvang en dergelijke meer, in een omgeving waar er nog in meer of mindere mate een deelname aan het sociale leven mogelijk is. Welnu, mijn persoonlijke ervaring als vrederechter, doet mij zeer sterk vermoeden dat dit niet zo is. Is het overgrote gedeelte van de bewindvoeringen niet te situeren in het kader van de woon-zorgcentra, bij bejaarde personen die omwille van een toenemende dementie niet meer in staat zijn om zelfstandig en wilsonafhankelijk de nodige beslissingen te nemen. Zijn het niet de personen die aan een aandoening lijden die zou moeten komen op de nog op te stellen lijst van aandoeningen die op ernstige en aanhoudende wijze het vermogen om zijn belangen van vermogensrechtelijke aard zelfs met bijstand waar te nemen en dus zouden vallen onder een bewindvoering over de goederen met vertegenwoordiging. Is en groot deel van de bewindvoeringen niet te situeren tegen een achtergrond van grondige onenigheid binnen de familie, is er altijd wel zo een grote bereidheid bij de naaste familie om als bewindvoerder op te treden of is het altijd wel gewenst dat familie bij voorrang als bewindvoerder optreedt. Zulk onderzoek zou wel eens verhelderend kunnen werken en misschien ook wel wat meer begrip teweeg brengen voor de beslissingen die door de vrederechter genomen worden. De wetgever is er van uit gegaan dat het bijstandsregime bij bewind over de goederen als gemeen recht, als uitgangspunt dient beschouwd te worden. Dit moet aan de betrokkene toelaten nog zoveel mogelijk actief aan het maatschappelijk leven deel te nemen. Een terecht en zeker te ondersteunen uitgangspunt. Maar is dit uitgangspunt niet eerder de uitzondering dan de regel ? Ik dring vooral aan op een spoedige publicatie van de lijst van aandoeningen die zouden leiden tot een bewindvoering over de goederen met vertegenwoordiging. Dit zou niet alleen de taak van de vrederechter vereenvoudigen maar ook de duidelijkheid ten goede komen.

Ik wil besluiten met nog een bedenking. De wetgever heeft ons de uiterst belangrijke taak opgedragen om toe te zien op de bescherming van de belangen van personen die geheel of deels niet meer voor zichzelf kunnen opkomen. Het is onze plicht deze taak met veel ijver, enthousiasme en gezonde kritische geest te behartigen. Disfuncties mogen niet geduld worden noch van de vrederechters noch van de bewindvoerders. Wel zou ik met aandrang willen vragen om uit enkele voorvallen niet te gaan afleiden dat wij er allemaal met onze pet naar gooien.

LA RÉFORME VUE PAR UN SERVICE D'ACCOMPAGNEMENT

PAR CÉCILE JAVAUX - ASSISTANTE SOCIALE ET DIRECTRICE DU SERVICE D'ACCOMPAGNEMENT MADRAS BRUXELLES

Le 1er septembre 2014 est une date qui représente pour nous, professionnel du secteur du handicap, l'aboutissement d'une longue réflexion entre les différents niveaux de pouvoir avec la mise en place de la réforme des statuts de protection juridique.

C'est le ministre Goutry, soucieux d'optimiser la protection juridique de toute personne majeure porteuse d'une déficience, qui proposa en 2008 un projet de loi tendant à réformer l'administration provisoire des biens au profit de la minorité prolongée (ceci est un résumé très court). Les réactions ne se sont pas fait attendre, les associations de parents se sont massivement manifestées en invoquant la convention des Nations Unies relative aux droits des personnes handicapées. Ce projet Goutry, même s'il partait d'un bon sentiment, était en parfait désaccord avec cette convention qui rappelle que toute personne handicapée est une personne à part entière.

C'est ainsi qu'au fil des discussions et des négociations que le projet de loi Terwingen a fait son entrée. Il réforme les régimes d'incapacité et instaure un nouveau statut de protection conforme à la dignité humaine. Il fut voté le 17 mars 2013 et entra en vigueur le 1er septembre 2014.

APRÈS PRESQUE 18 MOIS DE MISE EN APPLICATION, VOICI QUELQUES CONSTATS :

Je ferai ici référence à mes propres expériences mais aussi à celles vécues par les professionnels des asbl Madras Bruxelles et Madras Wallonie ainsi que de l'asbl Inclusion.

Ce nouveau régime est ambitieux ... sa complexité demande aux parents et professionnels de se renseigner, de se former ... les Juges de Paix, en première ligne maintenant, se voient accorder un délai de 5 ans pour revoir les dossiers d'administration provisoire des biens et les dossiers de minorité prolongée.

Premier constat : la majorité des familles accompagnées par nos services n'ont pas encore été convoquées par le Juge de Paix afin d'actualiser leur dossier. De manière générale, ce que l'on constate, c'est que l'entrevue a lieu à la demande des familles car elles souhaitent modifier le statut de leur enfant, car elles ont une demande spécifique (telle qu'effectuer un retrait sur le compte d'épargne, ...) ou car elles souhaitent qu'une mesure soit mise en place pour la première fois.

Nous avons également constaté que certains juges voyaient leurs protégés « en tir groupé ». Je m'explique : en général, un juge aura à sa charge plusieurs personnes dans un même service résidentiel ou centre d'hébergement dont la situation géographique l'amènera à être compétent. Il peut alors, dans un but de simplification, décider de voir plusieurs personnes en même temps au sein même de l'établissement. La crainte que nous avons en tant que professionnel est que cette pratique ne soit pas suffisamment individualisée. Néanmoins, si le juge implique les professionnels de l'institution, cela se révélera être un précieux avantage. Pour rappel, la nouvelle loi prévoit une implication de la personne à protéger, elle doit être écoutée par le Juge de paix, des rapports la concernant doivent lui être

transmis et doivent être pris en compte dans la décision qui sera rendue. Décision qui devra être « à la carte » et donc personnalisée en fonction des compétences de la personne à protéger.

Dans le texte de loi concernant le nouveau régime, il est clairement écrit « la capacité juridique est la règle, l'incapacité l'exception ». Or, force est de constater que dans de nombreuses situations, nous voyons des personnes sous administration provisoire des biens passer en administration des biens et de la personne sans motif médical ou comportemental. ***C'est le cas de Roland sous administration provisoire des biens, le juge de Paix a rencontré Roland au sein de son institution, la rencontre s'est déroulée en 15 minutes en présence de la maman, l'AS de l'institution n'a pas été conviée à cette rencontre, Roland a pu s'exprimer, expliquer ce qu'il aimait faire, a insisté sur son envie de continuer à aller voter, le juge de Paix a alors déclaré à la maman, discrètement « rassurez-vous, il ne sera plus obligé d'y aller » la maman n'a rien osé dire ... à la réception de la décision, la maman fut surprise de constater que son fils était mis sous administration des biens et à la personne et rien n'est stipulé par rapport au vote ... cette maman est dépassée, elle ne comprend pas la décision du juge de Paix, ne sait pas ce qu'elle doit faire et encore moins ce qu'elle doit dire à son fils ...*** Dans cette situation, les propos tenus par le Juge de Paix lors de l'audience et les informations données par la personne à protéger ne correspondent pas à la décision rendue ... Roland a eu l'occasion d'expliquer ses acquis mais se retrouve néanmoins sous administration à la personne. Par rapport au droit de vote, si cet acte n'apparaît pas sur l'ordonnance de décision, cela signifie que Roland garde son droit au vote. Nous comprenons donc évidemment le désarroi de cette maman.

Le texte dit : « la priorité est donnée aux mesures d'assistance ». Là non plus, nous ne pouvons malheureusement pas le constater. Pour toutes les situations suivies par nos services, il n'y a que des mesures de représentation ... ***C'est le cas de Germain qui se voit même attribuer une mesure de représentation pour tous les actes visés à l'Art 497/2 du code civil ...*** pour rappel, ces actes ne sont pas susceptibles de faire l'objet d'une mesure d'assistance ou de représentation par l'administrateur, je prends pour exemple le 26ème acte qui correspond au droit de vote, si la personne est déclarée incapable, personne ne pourra la représenter.

Le texte dit : « la priorité sera donnée aux parents pour la fonction d'administration ». Encore une fois, nous constatons que bien souvent cette fonction est donnée à un professionnel. ***C'est le cas d'Emilie sous administration provisoire des biens depuis 9 ans, son papa avait été désigné administrateur, il rendait ses rapports annuels chaque année, le juge de Paix n'a jamais manifesté aucunes remarques ni reproches, il ne comprend donc pas la raison pour laquelle un avocat a été désigné lors de la révision du dossier de sa fille.***

Le texte dit : « priorité donnée à la mesure extra judiciaire », nous n'avons pas encore de retour par rapport à cette mesure, nous ne savons pas comment se positionnent les Juges ... nous pouvons néanmoins dire que cette mesure inquiète les professionnels du secteur ... en effet cette mesure s'applique sans surveillance du juge, la personne à protéger garde sa capacité de poser des actes ... en d'autres termes, le mandat ne la protège ni d'elle-même, ni contre des tiers malintentionnés. Certains parents préfèrent donc ... ne rien faire. Dans cette perspective, nous leur conseillons de prendre des dispositions pour l'avenir, de laisser leurs recommandations, souhaits quant aux démarches qui seront à effectuer plus tard.

Enfin, un dernier constat : il a été demandé à quelque famille d'apporter des garanties financières au début de leur mission ... ***c'est le cas pour les parents de Nora, le Juge de Paix leur a demandé de verser une caution de 1000€ car ils n'étaient pas des avocats ...*** L'article 496/7 du code civil prévoit ceci « s'il l'estime nécessaire, le Juge de Paix peut exiger de l'administrateur de biens des garanties, soit au moment de sa désignation, soit en cours d'exercice de sa mission ». Cette demande de garanties aux parents de Nora est-elle en lien avec cet article, le mot « garantie » signifie-t-il d'office garantie

financière ou garantie de compétences ... et le montant, est-il arbitraire ??? Honnêtement, je n'ai pas de réponse à ces questions ... j'espère les trouver aujourd'hui !!!

J'espère également trouver une autre réponse, est-il normal que des frais soit réclamés aux parents qui demande à avoir accès au compte épargne de leur fils ou fille soit pour un retrait, soit pour pouvoir effectuer un placement intéressant. ***La famille de David a dû payer 40€ de frais de dossier pour pouvoir prélever 800€ du compte épargne de David afin de lui payer ses nouveaux appareils auditifs ... La greffière leur a déclaré ceci : lorsque vous aurez modifié la mesure de votre fils, c'est-à-dire lorsque vous serez en administration des biens et de la personne à la place de la minorité prolongée, vous ne devrez plus payer ces frais !*** Cette affirmation est-elle correcte ... ce cas n'étant pas isolé, je crains que oui.

CONCLUSION ET RECOMMANDATIONS :

Même si les constats mis en avant ici sont plutôt pessimistes, je reste convaincue que la législation a été bien pensée, les avantages proposés par ce nouveau régime de protection sont nombreux.

Pour la protection extrajudiciaire :

- Gestion souple et conviviale
- Mesure adaptée aux personnes ayant la capacité d'exprimer leur volonté
- Pas de procédure, ni de contact avec le juge
- Mesure gratuite, le mandataire ne perçoit rien
- La mesure porte sur les biens, jamais sur la personne
- Et enfin, le mandant peut mentionner dans le contrat qu'un contrôle périodique sera effectué par un tiers de toute confiance.

Pour la protection judiciaire :

- La protection mise en place se fait à la carte, en respectant les compétences de la personne à protéger
- Cette mesure à la carte permet d'accroître l'efficacité de la protection
- Il n'y a plus de contact avec le tribunal de 1ère instance, excepté pour les recours
- Gratuité de la procédure
- Plus besoin d'être assisté par un avocat
- Le rôle de la personne de confiance est mis en avant
- Le Juge de Paix est sensé préférer les parents dans la fonction d'administrateur et les deux parents peuvent maintenant être désignés
- Plusieurs administrateurs peuvent être désignés
- Plusieurs personnes de confiance peuvent également être désigné
- Le rapport annuel est allégé pour les parents
- L'implication des professionnels entourant la personne à protéger est très appréciée

Je pense qu'il faudra du temps avant de voir tous ces avantages s'opérer, la mesure est neuve pour tous, il faudra du temps avant que tous la maîtrisent de manière optimale.

Ce nouveau régime va inévitablement constituer une surcharge de travail pour les Juges de Paix qui ont déjà bien du mal à assumer l'ensemble des tâches qui leur sont confiées.

Cette possibilité de moduler, d'adapter en fonction des compétences des personnes à protéger va leur demander une grande capacité d'adaptation, cela risque de leur prendre plus de temps lors des

audiences, plus de rapport à examiner, ... ce n'est donc pas dans l'immédiat que tous les dossiers pourrons être adaptés.

Il faut rester positif, une évaluation est prévues 2ans après avoir transformé toutes les anciennes décisions. Il n'est donc pas impossible de voir apparaître une loi réparatrice qui apportera les modifications nécessaires.

Je pense également que pour une application efficiente du nouveau régime, il faudrait pouvoir dégager des moyens pour que les Justices de Paix puissent assumer du mieux possible la tâche qui leur est confiée ... malheureusement, sur ce point, je crains d'être un peu trop utopique ou idéaliste.

Le conseil que je donne aux familles est de bien préparer leur requête, de se faire assister d'un professionnel, de rassembler différents rapports (psychologique, éducatif, ...) de préparer leur passage devant le juge, de savoir clairement ce qu'ils souhaitent ... au plus les familles maîtriseront la législation, au plus ils seront prêts à défendre les intérêts de leur fille, de leur fils.

Il ne faut pas perdre de vue que ce nouveau régime de protection des personnes majeures a pour volonté de rompre avec l'approche paternaliste qui a dominé la façon de voir la personne handicapée. Le souhait est d'apporter un accompagnement plus personnalisé visant à promouvoir le développement des capacités individuelles.

UNE FONDATION PRIVÉE COMME ADMINISTRATEUR DES BIENS ET DE LA PERSONNE ?

PAR THIERRY VAN GOUBERGEN - FONDATION SHAN (WWW.FONDATIONSHAN.BE)

Nous représentons un administrateur de la famille. Effectivement, **nous sommes les parents** d'une jeune fille qui s'appelle Shan et qui à bientôt 20 ans. **Shan présente** un handicap mental sévère, n'a pas accès à la parole et elle présente aussi des troubles de comportements, elle peut être agressive dans certaines situations de frustration.

Comme la plupart des parents, nous cherchons le **bonheur** de notre enfant. C'est bien cela qu'il faut évoquer car les lois servent les être humaines et non l'inverse.

Car **comme la plupart des parents d'un enfant handicapé**, nous sommes confrontés à une **question** fondamentale. La **question** que se pose tout parent : après **nous**, **qui s'occupera de son bonheur ?**

Selon la loi, la vie de Shan sera administrée. C'est, certes, nécessaire mais convenons que ce n'est **pas** suffisant pour **atteindre le bonheur**. Or c'est bien de cela qu'il s'agit quand on évoque une vie. Une vie est bien plus qu'administrée, **une vie est un projet, et le projet d'une vie, c'est le bonheur**. C'est ambitieux mais c'est notre réalité à tous.

C'est pour cela qu'en 2005 nous avons **créé une fondation privée**. Une fondation qui s'occupe de Shan, de son bien-être, de sa liberté, de son bonheur.

La Fondation Shan s'occupe donc **exclusivement** de Shan, c'est sa raison même d'exister, son seul but.

Chacun peut ainsi **créer une fondation** pour son enfant, ou pour toute autre personne d'ailleurs. Et chacun peut y **placer sa formule de bonheur**.

Pour nous, cette formule passe par **le refus de l'institution**. Nous ne désirons pas que Shan soit placée en institution. Nous désirons, ne effet, qu'elle jouisse de **conditions de vies normales**. Des conditions de vies normales même pour une personne anormale, dirions-nous. Nous désirons donc qu'**elle vive dans la société**. Plus encore que l'intégration ou l'inclusion, il s'agit ici de refuser l'exclusion. **Toutes** ces décisions se basent sur un seul principe : **la liberté avant tout**.

Ce **projet de vie**, la Fondation Shan le met en œuvre par **l'assistance personnalisée**, une équipe de 3 assistantes accompagnent Shan chaque jour de la semaine, et par une **maison solidaire** ou 2 résidentes, des étudiantes en général, accompagnent Shan durant une nuit par semaine.

Depuis l'avènement de la nouvelle loi, **une FONDATION** peut être proposée comme administratrice des biens et de la personne au Juge de Paix.

C'est une **révolution**. Car c'est la première fois dans l'histoire du pays, depuis 1830, qu'une **personne morale peut être responsable d'une personne physique**.

À notre requête, à la requête donc de parents, **la Fondation Shan est donc devenue en 2014 administratrice des biens et de la personne de Shan**.

Cela signifie que **la Fondation Shan gère les comptes de Shan** (plus les parents) et que **la fondation prend toutes les décisions pour elle** (plus les parents)

Une **personne de confiance**, un rôle capital à nos yeux, est également tenue au courant de toutes les actions et décisions prises par la fondation.

Quels sont les **avantages** de cette situation ?

- **L'engagement.** La Fondation Shan existe **exclusivement** pour Shan. C'est sa raison même d'exister, son engagement envers Shan est total et **exclusif**.
- **La proximité.** La fondation Shan connaît parfaitement la vie de Shan, elle la voit tous les jours, elle règle tous ses problèmes au quotidien. On ne saurait être plus proche.
- **La cohérence.** Un seul acteur gère tous les aspects de la vie de Shan. Un projet de vacances, par exemple, sera élaboré avec force et détails par la fondation et financé en toute cohérence avec les revenus disponibles de Shan.
- **La vision.** L'administration des biens et de la personne est gérée dans une perspective globale de vie, dans le projet de vie. On ne perd pas le but, on vise le bonheur !
- Enfin, et ce n'est pas le moins important : **la survie**. L'administration des biens et de la personne de Shan s'opère déjà devant les yeux des parents, **elle est à l'œuvre de leur vivant**. Les parents voient l'avenir au présent. L'avenir, est réel car la fondation, en effet, survivra aux parents.

Ceci **résout la question**, la fameuse question de l'après parents : **la solution de l'après parents est de le démarrer du vivant des parents**. De le voir à l'œuvre. Pour que les parents puissent partir sereins. Avec une fondation, c'est possible. A une seule condition, et c'est **le défi : trouver des responsables, différents des parents**.

Ces responsables doivent **pouvoir gérer une fondation, un dispositif, à l'intérieur duquel se trouve une personne, Shan**. C'est un **concept novateur**, en poupée russe.

Ce sont, en effet, les **responsables du projet de vie**, les **responsables du bonheur**, qui assument l'administration des biens et de la personne. A l'instar des parents quand, jusqu'à la majorité, ils avaient la responsabilité « morale » du bonheur de leur enfant.

Ceci change tout. Non seulement **l'administration d'une vie**, l'aspect juridique, financier ou même éthique, est transféré, mais également la recherche du bonheur, **le projet de vie** lui-même. L'administration des biens et de la personne est mise au service de l'objectif même de la vie de la personne : son bien-être, son bonheur. Cela crée une différence fondamentale, bien évidemment.

On s'en bien rend compte quand on cherche des responsables pour cette mission. Car ces responsables doivent gérer tout à la fois une vie humaine et un dispositif complexe à son service, une fondation.

Les responsables de la fondation Shan doivent ainsi posséder tout à la fois une compréhension subtile des comportements de Shan et en même temps la compétence de gérer des comptes sur Excel, des budgets prévisionnels, etc. Bref, c'est le grand écart !

Au point que la Fondation Shan a initié une **formation pour les candidat(e)s à cette responsabilité**. Une formation qui englobe tout à la fois **les aspects de la vie d'une personne** et **les aspects de la gestion d'une fondation**. Ça fait beaucoup. Car tous les aspects sont concernés. La formation développe ainsi : **la philosophie** avant tout, la Fondation Shan est soutenue par un philosophe qui assure un séminaire éthique mensuel pour toute l'équipe.

- **les aspects juridiques,**
- **les aspects financiers,**
- **les ressources humaines** (la gestion et coordination de l'équipe),
- **la gestion des activités** de Shan,
- **la vie quotidienne** de Shan
- Sa propre **vulnérabilité**, la spécificité liée à son handicap

Pour complète qu'elle soit, la formation **prend 1 an** à raison de 2 matinées par mois. Les inscriptions sont recevables jusqu'en avril de chaque année.

En un mot, cette formation, pierre angulaire du système, vise à mettre en oeuvre l'outil principal, le principe même de la fondation : la **personnalisation** !

Car la **personnalisation** est l'exploitation bénéfique de la **liberté**, et la liberté est sans doute le chemin du **bonheur**.

SITUATIE IN FRANKRIJK

VERS UN SERVICE SPÉCIALISÉ DANS LES MESURES DE PROTECTION: LE CAS FRANÇAIS

ANNE RÉGENT – VICE-PRÉSIDENTE DU TRIBUNAL D'INSTANCE DE LILLE

Notre droit français en matière de protection des majeurs a été considérablement remanié par la loi du 5 mars 2007, entrée en application le 1er janvier 2009.

Le vieillissement de la population (environ 80% des dossiers de protection), la fin de l'enfermement psychiatrique, l'évolution de la place du handicap au sein de la société, l'évolution de la précarité sociale ont conduit le législateur à adapter la loi à ces nouveaux enjeux.

Environ 800000 personnes en France ont le statut de majeur protégé.

Faire cesser l'infantilisation de ces personnes, leur rendre leur place d'adulte, ont été les idées phares et ont guidé les grandes lignes de cette loi nouvelle.

C'est ainsi que sont nés:

- les principes de nécessité/subsidiarité/proportionnalité de la mesure de protection
- la notion de protection de la personne
- les mesures d'accompagnement social
- la création du mandat de protection future
- la professionnalisation de l'activité tutélaire

J'évoquerai rapidement dans un premier temps ce qu'il en est de la formation spécifique du juge des tutelles français, puisque contrairement à ce que vous pensez peut être, la fonction de juges des tutelles n'est pas une fonction dite spécialisée contrairement aux fonctions de juge des enfants ou de juge d'instruction par exemple.

J'aborderai ensuite la professionnalisation des intervenants tutélaires.

Et puisque le juge des tutelles et le mandataire judiciaire à la protection des majeurs forment un véritable duo dont le seul objectif est de permettre la protection tant des intérêts patrimoniaux que les intérêts de la personne du majeur protégé, je vous parlerai de la vie du dossier sous le prisme de l'interaction entre ce juge et cet intervenant ou entre ce juge et ce service tutélaire.

LE JUGE DES TUTELLES FRANÇAIS: UNE FONCTION NON SPÉCIALISÉE MAIS QUI TEND À LE DEVENIR

Le juge des tutelles français est avant tout un juge du tribunal d'instance (il existe 307 TI sur le territoire), et comme le juge de paix belge il a aussi en charge bien d'autres compétences (contentieux civil-crédit à la consommation-baux d'habitation-saisies des rémunérations-contentieux des élections

professionnelles-surendettement-tribunal de police). Loin de se concentrer uniquement sur ses fonctions de juge des tutelles, le juge du tribunal d'instance change donc de "casquette" plusieurs fois dans la journée ou dans la semaine.

Néanmoins, dans les grosses juridictions comme celle de Lille, la fonction de juge des tutelles tend à se spécialiser du fait du nombre très important de dossiers à traiter (+ de 9700 dossiers de majeurs protégés pour le ressort du tribunal d'instance de Lille).

Cette spécialisation est heureuse et revendiquée par les collègues juges des tutelles dans la mesure où c'est une fonction qui requiert beaucoup de temps et d'énergie, et qui suppose de bien connaître ses interlocuteurs.

Lorsqu'il est désigné juge des tutelles, le juge ne reçoit donc pas de formation spécifique. Il a, au cours de sa scolarité à l'ENM, suivi quelques modules sur la matière et étudié des cas pratiques. Dans le cadre de sa formation continue obligatoire (5 jours par an), le juge peut aussi participer à des sessions sur le thème des majeurs protégés. Des initiatives locales permettent l'organisation de journées d'étude entre magistrats et gériatres, magistrats et psychiatres, magistrats et réseaux d'insertion. Il existe enfin une liste intranet sur laquelle chacun peut évoquer les difficultés rencontrées, rechercher l'avis des collègues et échanger sur divers points de droit qui posent question.

La "spécialisation" ne tient donc pas tant à la formation de base mais plutôt à l'intérêt pour ce pan du droit relatif aux majeurs protégés que d'autres collègues avec moi partagent.

Le gros progrès de la loi de 2007 tient donc surtout à mon sens à la professionnalisation des mandataires judiciaires à la protection des majeurs

UNE VÉRITABLE PROFESSIONNALISATION DES INTERVENANTS TUTÉLAIRES, VOULUE PAR LE LÉGISLATEUR

1. obtention du CNC et habilitation

Le tuteur ou curateur professionnel est désormais un MJPM ou mandataire judiciaire à la protection des majeurs. Il ne doit y être fait recours qu'à défaut de pouvoir désigner un membre de la famille ou une personne entretenant des liens étroits et stables avec la personne protégée (la famille est donc prioritaire).

Ce mandataire est inscrit sur une liste unique, dressée par le Préfet du Département, après avis conforme du Procureur de la République. Avant sa prise de fonction, le MJPM prête serment devant le tribunal.

Formule du serment: "je jure et promets de bien et loyalement exercer le mandat qui m'est confié par le juge et d'observer, en tout, les devoirs que mes fonctions m'imposent. Je jure également de ne rien révéler ou utiliser de ce qui sera porté à ma connaissance à l'occasion de l'exercice du mandat judiciaire". Formule qui met en évidence un devoir de loyauté, ainsi que le respect de la discrétion professionnelle, qualité obligatoire pour une intervention auprès d'un public vulnérable

Sous le terme de mandataire on retrouve donc désormais l'ensemble des intervenants tutélaires qui, avant la réforme de 2007, se répartissaient en différentes catégories ne relevant ni du même mode de recrutement, ni des mêmes critères de désignation, ni des mêmes modalités d'agrément et de

financement (gérants de tutelle bénévoles-gérants de tutelle hospitaliers-gérants de tutelle privés-associations).

Le législateur de 2007 est donc venu répondre aux critiques formulées à l'encontre de ces tuteurs non familiaux, afin de d'asseoir des critères de compétence, de qualification et de déontologie.

L'inscription des MJPM sur la liste prévue à l'article L471-2 du code de l'action sociale et des familles est ainsi soumise à des conditions strictes et identiques de formation et d'expérience, de compétence, de moralité, d'agrément ou d'autorisation ou de déclaration selon qu'ils exercent à titre individuel ou dans un cadre associatif ou institutionnel, et d'assurance ou de garantie de responsabilité: il s'agit donc d'un niveau d'exigence correspondant à une véritable professionnalisation.

Ces MJPM obéissent en outre, dans le cadre de l'exercice de leur mission, à des règles communes de contrôle et de sanctions administratives et pénales en cas de défaillance ou de faute.

Chaque MJPM doit désormais, pour pouvoir exercer, être titulaire du certificat national de compétence (CNC). Il s'agit d'acquérir une culture et un savoir-faire professionnels et de maîtriser les fondements de l'intervention tutélaire.

Cette obligation de formation est fixée à l'article L471-4 du code de l'action sociale et des familles, outre un décret du 30.12.2008 et un arrêté du 02.01.2009 (sur le contenu de la formation).

Pour les MJPM exerçant en milieu hospitalier et pour les MJPM exerçant à titre individuel, la formation est un préalable à la demande d'inscription sur la liste. Pour les délégués tutélaires travaillant en association, la formation doit être validée dans les deux ans de leur embauche.

Il s'agit d'une formation accessible à Bac + 2. Pour ceux qui exercent à titre individuel, l'âge minimum est de 25 ans + 3 ans d'expérience professionnelle. Pour ceux qui exercent en hôpital, l'âge minimum est de 21 ans + 1 an d'expérience professionnelle. Pour les délégués tutélaires, l'âge minimum est de 21 ans.

La formation se décompose en 300 heures de théorie et 350 heures de stage pratique.

Sont abordés les champs juridiques/ gestion et patrimoine/protection de la personne/positionnement du mandataire dans ses fonctions et déontologie/écrits à destination du juge. Chacun de ces domaines est divisé en modules.

Ce programme complet peut faire l'objet de dispenses si la personne peut justifier d'un diplôme dans tel ou tel domaine d'activité.

La validation de la formation se fait sur contrôle des connaissances et rédaction puis présentation d'un mémoire.

La formation est dispensée par des organismes agréés par la direction régionale de la cohésion sociale.

2. Harmonisation de la rémunération des mandataires et du financement de l'activité

Le principe posé par l'article 419 du code civil et repris par l'article L471-5 alinéa 1er du code de l'action sociale et des familles est que la personne protégée finance sa protection, totalement ou partiellement, dans la mesure de ses moyens. En l'absence de ressources suffisantes, un financement public subsidiaire assure la rémunération du mandataire.

En ce qui concerne les personnes morales (associations), il repose sur un système de dotation globale calculé par la DDCS à partir d'indicateurs d'activité annuels (nature de la mesure-lieu d'exercice-période d'exercice).

Pour les personnes physiques, il s'agit d'un système de rémunération sur la base d'un tarif mensuel forfaitaire par mesure (la rémunération publique n'intervenant que si les prélèvements sur les ressources du majeur n'atteignent pas le montant du forfait)

Le majeur protégé qui perçoit des ressources inférieures à l'allocation adulte handicapé ne participe pas au financement de sa mesure. Au delà, il existe un système par tranche de revenus, des pourcentages de 7, 15 et 2% étant appliqués avec un plafonnement à 6X le SMIC.

Le tarif mensuel de référence est de 142,95 euros; il est modulé en fonction de 5 indicateurs: nature de la mission (mandat spécial-curatelle-tutelle)-type de protection (personne/biens)-lieu de vie (domicile-établissement), période d'exercice- ressources

Le juge peut en outre, à titre exceptionnel, après avis du Procureur de la République, et s'il est justifié de l'accomplissement d'un acte impliquant des diligences particulièrement longues ou complexes, allouer une indemnité en complément des sommes perçues, cette indemnité étant à la charge du majeur protégé.

UNE VÉRITABLE INTERACTION ENTRE LE JUGE ET LE MJPM

Je dis toujours qu'un dossier des années 70 n'a plus rien à voir avec un dossier d'aujourd'hui.

En effet, les anciens dossiers pouvaient rester particulièrement fins car au-delà de la décision elle-même de mise sous protection, il y avait peu d'interaction entre juge et délégué tutélaire.

Aujourd'hui, les dossiers prennent très vite de l'épaisseur, au gré des rapports de situation, auditions, ordonnances qui font suite aux requêtes.

1. Choix du MJPM

Comme on l'a vu tout à l'heure, le juge dispose donc d'un panel composé d'associations tutélaires, d'individuels et d'hospitaliers.

Pour prendre l'exemple du ressort de Lille, le juge a à sa disposition 5 associations tutélaires (dont certaines revendiquent une spécificité et ont vocation à travailler plutôt avec des personnes handicapées de naissance ou plutôt avec des personnes atteintes de maladies mentales), 15 MJPM exerçant à titre individuel, et 8 MJPM exerçant en milieu hospitalier.

Le juge privilégiera la désignation d'un MJPM exerçant en milieu hospitalier s'il s'agit d'une personne hospitalisée sur le long terme (personne institutionnalisée en psychiatrie ou en hôpital gériatrique). L'intérêt pour la personne protégée est que le MJPM se trouve dans les murs de l'établissement et est donc facilement joignable et plus facile à identifier pour une personne désorientée.

Le juge privilégiera la désignation d'un MJPM exerçant à titre individuel s'il estime qu'il faut un suivi de proximité et beaucoup de réactivité, notamment pour une personne très isolée familialement ou socialement.

Il pourra aussi être intéressant de recourir à un individuel si celui-ci a, du fait de son cursus antérieur, développé des compétences dans un domaine précis et que ces compétences vont être nécessaires pour régler une difficulté donnée-par exemple un ancien comptable pour régler une situation financière complexe-

Le juge privilégiera la désignation d'une association tutélaire s'il estime préférable que la personne protégée puisse être rencontrée au sein d'une structure (pour les personnes dangereuses ou au profil psychiatrique complexe), ou s'il est nécessaire qu'un service juridique ou administratif dédié puisse intervenir (notion de travail d'équipe; quand bien même un délégué sera plus particulièrement chargé du suivi, il pourra passer le relais sur des questions techniques complexes).

2. Le suivi de la mesure

Une fois désigné, le MJPM va rapidement devoir adresser au juge un rapport d'ouverture.

Ce rapport est destiné à informer le juge sur la réalité de la situation, les difficultés précises du majeur protégé, les décisions urgentes à prendre, les projets à engager.

Il permet en quelque sorte de "donner la température" du dossier; le majeur est-il coopérant; comment la mesure est-elle accueillie y compris par l'entourage?

Plusieurs points sont abordés:

- la situation sociale et familiale: entourage familial et amical, médecin traitant, lieu de vie, profession éventuelle
- la situation financière et patrimoniale
- les "chantiers" à entreprendre: demande d'allocation adulte handicapé, dossier de surendettement, actes à faire annuler, dépôt de plainte à envisager, déménagement, recherche d'une structure d'accueil, vente etc...
- le calendrier prévisible des rencontres: fréquence, lieu (permanence ou domicile?)

Chaque année, le MJPM dresse un rapport annuel de situation ou compte-rendu de diligences.

Il s'agit de rendre compte des événements marquants de l'année, autres que ceux qui ont nécessité un rapport spécifique de situation. Exemple: le majeur protégé a perdu un proche, a trouvé un emploi....

Il s'agit aussi d'indiquer, par rapport aux objectifs précédemment fixés, quels sont ceux qui ont été atteints/non atteints

Le MJPM est par ailleurs tenu de formaliser le document individuel de protection des majeurs (DIPM).

Ce DIPM est instauré par l'article L471-8 du code de l'action sociale et des familles. Il doit définir avec le majeur protégé les objectifs de la mesure de protection, détailler la liste et la nature des prestations, préciser les domaines d'intervention du MJPM, ainsi que le montant prévisionnel des prélèvements opérés sur les ressources de la personne protégée. Le majeur protégé participe à l'élaboration de ce document.

Ce DIPM est actualisé à la date anniversaire du jugement. Il est important d'y faire figurer les objectifs de protection fixés par le juge, les constats et actions déjà menés, les attentes de la personne, les besoins identifiés par le MJPM, les actions envisagées, les nouveaux objectifs à atteindre

Au delà de cette relation juge-MJPM via des écrits, la relation est également orale.

Le MJPM est convoqué aux auditions de son protégé.

Sa présence et son discours sont particulièrement importants afin d'éclairer le juge en cas de démarche en vue d'aggravation, d'allègement ou de mainlevée de la mesure. De même lors de la phase de

renouvellement de la mesure. Ou encore en cas de débat sur le lieu de vie, le mariage, le droit de visite et d'hébergement de tiers...

Pour conclure, je crois pouvoir dire que la loi de 2007 a créé une véritable dynamique dans l'organisation et la mise en œuvre concrète des régimes de protection, permettant au juge et à son bras droit le MJPM de proposer au majeur protégé du "sur mesure ».

Des améliorations pourraient encore être proposées, avec pourquoi pas la reconnaissance d'une fonction de juge des tutelles spécialisée et dès lors véritablement choisie par celui qui l'exerce, et davantage de moyens matériels et humains

**ALTERNATIEVEN VOOR DE
JURIDSICHE BESCHERMING?**

1 JAAR NA DE NIEUWE WET OP DE BESCHERMING VAN ZWAKKE MEERDERJARIGEN

JEANNE-MARIE HAUSPIE, ADVOCaat EN BESTUURDER NVHVG VZW

Als NVHVG, nu INCLUSION vzw, richten we ons hoofdzakelijk tot personen met een verstandelijke beperking (pmvh), dit is een groep mensen die bijzonder zijn. die groep is zeer gevarieerd, zeer verscheiden. Ieder van hen is zeer uniek, niet in realistische, niet filosofische zin.

Eenmaal volwassen, veranderen ze niet meer veel. Dit is dus verschillend van de groep van de mensen met dimensie, of mensen met psychische problemen.

Indien er een beschermingsstatuut moet worden bepaald, dan is dus blijvend.

het is dus belangrijk dat de vrederechter en de bewindvoerder voldoende inlevingsvermogen hebben om in hun vel te kruipen, om hun leef- en beleavingswereld te kunnen ontdekken.

Bewindvoering is immers een diepgaande inmenging in het privéleven van de beschermde persoon zelf, maar ook in het geval van een persoon met een verstandelijke beperking in zijn familielevens.

Bvb : ouders die jaren lang voor hun kind hebben gezorgd, worden nu geconfronteerd met een derde, die al of niet sympathiek of empathisch is; De verhalen en klachten (al of niet terecht) zijn legio.

Een recent voorbeeld : alhoewel de beschermde persoon Franstalig is, weigert de bewindvoerder stevast om Frans te spreken !?

Dan kan men zich afvragen wat hier belangrijkst is : ofwel het welzijn van de beschermde persoon (zwak mentaal begaafd) of de complexe taalwetgeving ?!?

Indien niet nodig, dan is het beter om die maatregel te vermijden; dit hangt gedeeltelijk samen met het taboe dat nog hangt rond handicap en/of geestelijke en psychische problemen.

Wanneer een pmvh perfect wordt opgevolgd door zijn naastbestaanden (ouders, broers of zussen), dan moet men er af blijven.

Nochtans zijn er instanties die gemakshalve een beschermingsstatuut opdringen.

Een mooi voorbeeld uit de actualiteit: een man van 75 jaar had een zwaar ongeval op het werk op 18jarige leeftijd, hij een Niet Aangeboren Hersenletsel.

Na een lange en moeizame revalidatie functioneert hij opnieuw, maar verstandelijk is er toch een probleem: trager denken, geheugen weg, behalve wat gebeurd is voor zijn 18 jaar. Er is dus toezicht nodig voor een aantal zaken, bvb. het financiële. Zijn moeder van 83 jaar functioneert perfect regelt alles: zijn verzorging, zijn vrijetijdsbesteding, en zijn financiële zaken. Het loopt gesmeerd.

Waarom zou men zich hier in godsnaam mee bemoeien?

Moeder denkt wel aan de toekomst en informeert zich over de mogelijkheden na haar.

We zijn er ons echter wel van bewust dat er veel eenouder gezinnen zijn en dus op een bepaald ogenblik wel een tussenkomst nodig is.

Een bijzonder voorbeeld: de aangelegenheid van het PAB (binnenkort de Persoons Volgende Financiering) en het subtiel onderscheid tussen beheer en vertegenwoordiging.

WAT IS HET PAB ?

In Vlaanderen (en Brussel) zijn er actueel 2800 personen waarvan het grootste aandeel mensen met een verstandelijke beperking, of meervoudige handicap, die gebruik maken van het PAB.

Deze personen of hun vertegenwoordigers krijgen een budget ter beschikking (volgens hun zorgbehoefte) van het VAPH (lees: de Vlaamse Gemeenschap) om de ZORG die ze nodig hebben te organiseren en te betalen.

Aangezien ze personeel kunnen inschakelen worden ze dan werkgever.

In heel wat gezinnen doe de ouders het papierwerk en organiseren ze de hulp.

Indien een alleenstaande ouder zelf contractueel wordt om de zorg te verzekeren, dan ontstaat er een belangenconflict, men kan immers niet tegelijk vertegenwoordiger zijn en werknemer.

In dat geval moet er wel een bewindvoerder worden aangesteld, daar waar de ouders niet gebrand zijn op professionele pottenkijkers.

TOT BESLUIT :

Er gaan stemmen op - en terecht – om een bijkomende rechtsfiguur in het leven te roepen nl. dat ouders ook na de meerderjarigheid van hun zorgkind, deze zouden kunnen blijven vertegenwoordigen, de pmh blijft wel juridisch bekwaam (in tegenstelling tot de vroegere verlengde minderjarigheid) maar de vrederechter zou hem een gerechtelijk mandaat kunnen geven om de pmh te vertegenwoordigen.

Laten we hier werk van maken !!